

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΤΟΣ Β'. — ΤΟΜΟΣ Β'.

Αναπλάσις

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΑΥΡΙΑ
ΑΔΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΣΟΝ ΑΡΙΘ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Α. ΚΟΛΛΑΡΑΚΗ ΚΑΙ Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

— Κάτωθεν του Δημαρχείου —

1889

837

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ.

ΣΥΝΑΡΜΟΗ ΕΤΗΣΙΑ διὰ τὸ ἔξωτερικὸν φρ. χρυσῶ 10·
διὰ τὸ ἐσωτερικὸν δραχμῶν 10.
Πᾶς συνδρομητὴς θεωρεῖται καὶ μέλος τοῦ Συλλόγου
ἀρωγὸν ἄνευ ἐτέρας ὑποχρέωσως.

ΤΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ τοῦ Συλλόγου εἶνε ἐν τῇ συνοικίᾳ
Πλάκας ἀρ. 5. παραπλευρῶς τῆς Δημοτικῆς
Σχολῆς τῆς ἐν τῇ ὁδῷ Ἀδριανῶν.
Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται.

ΦΥΛΑΧΟΝ 15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1889.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Π. Καρολίδου λόγος ἐμφανηθεὶς τὴν 25 Μαρτίου
κατὰ τὴν ἐπέτειον ἐορτῆν τοῦ Συλλόγου τῆς «Ἀνα-
πλάσεως». — I. Σκαλτσούνη Ψυχολογικαὶ Μελέται.
Ο Lelal καὶ τὸ δαιμόνιον τοῦ Σωκράτους. — Κ.
Διαλειρῆ Τὸ ἔαρ, παίημα. — Νηδ. Τὸ ζήτημα τοῦ
Κλήρου, Β'. Ὡς πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν. — Ἀλήθεια. —
Μ. I. Γυλιανῶ Ἡ ἀνάσθησις τοῦ κλήρου. — Βιβλιο-
θήκη «Ἀναπλάσεως».

Π. ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ ΛΟΓΟΣ

ΕΚΦΩΝΗΣΙΣ ΤΗΝ 25 ΜΑΡΤΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΕΤΕΙΟΝ
ΕΟΡΤΗΝ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΗΣ «ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΣ».

Ἐπιλόγιον

καὶ λοιπὴν σεβαστὴ Ὀμιλήγουσι.

Ἰστέκων εἰς τὴν εὐμενῆ πρόσκλησιν τοῦ
σεβαστοῦ προεδροῦ τοῦ σήμερον τὴν ἐπέτειον
τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ ἐορτάζοντος ἔθνωφελούς
συλλόγου «Ἀναπλάσεως» προσέρχομαι ἵνα τὴν
εἰσθεῖα ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἀπαγγείλω λόγον,
οὐχὶ ἄνευ τινὸς θέου καὶ δισταγμοῦ ἀναλα-
βῶν τὴν ἐπιτέλεσιν τῆς ἀνατεθείσης μοι ἐν-
τολῆς. Λέγω δὲ τοῦτο ἀποβλέπων ἰδίως εἰς τὰ
τὸ μεγαλεῖον τῆς ἐορτῆς καὶ τὴν σπουδαιό-
τητα τοῦ ἀντικειμένου, ἕπερ ἐν τῇ αὐτῇ ἐορτῇ
δέον ἔστι ἀποτελέσει τὴν τοῦ λόγου ὑπόθεσιν.
Καὶ ἀληθῶς ἂν ἡ ἔξωτερικὴ καὶ φαινομένη
ἐπιτυχία τοῦ πανηγυριστοῦ ρήτορος συνίστα-
ται ἐν τῇ ἔξωτερικῇ τοῦ λόγου δυνάμει καὶ
τέχνῃ καὶ τῇ ἐντεῦθεν ἐμπροσθημένη τῇ τῶν
ἀκουόντων αἰσθήσει γοητεία, ἡ ἐσωτερικὴ καὶ
πραγματικὴ τῶν λεγομένων δύναμις καὶ ἀξία
καὶ ἡ ἀληθῆς τοῦ ῥήτορος ἀρετὴ ἐγκαιρῶς ἐν

τῷ πιστῶς ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ σαφῶς καὶ ἀ-
κριβῶς νοεῖν τὴν τοῦ ὑμνουμένου ἀντικειμέ-
νου οὐσίαν καὶ τῆς οὕτως ἐπιτυγχανομένης ἀ-
ληθείας μεταδίδοναι τῇ τῶν ἀκροαμένων δια-
νοίᾳ. Ἐντεῦθεν δὲ μέγας ἀντὶ πρόκειται ἀγὼν
ἵνα διὰ τῆς ἐντάσεως πιστῶν τῶν πνευματικῶν
αὐτοῦ δυνάμεων εἰσδύων εἰς τὴν ὑπὸθεν τῶν
τελετῶν καὶ τῆς ἄλλης ἔξωτερικῆς μεγαλοπρε-
πειᾶς ὑποκρυπτομένην ἰδέαν τῆς πανηγύρεως
καὶ ὑψύμενος νοερώς εἰς τὸ ἀληθὲς πνευμα-
τικὸν ὕψος τῶν ἐκ ταύτης ἐμπνευσμένων με-
γάλων ἐμπνεύσεων, ἐμφορούμενος δὲ καὶ κα-
τεργόμενος ὅλος ὑπὸ τῶν ἐντεῦθεν ἀπορρέον-
των ἰερῶν αἰσθημάτων ἐξηγησῆται σαφῶς καὶ
ἀφελῶς, διὰ τῆς γλώσσης αὐτῆς τῶν πραγμά-
των φθεγγόμενος, τὰς μεγάλας ἀληθείας τὰς
πληρούσας καὶ δεσποζούσας τῆς διανοίας αὐ-
τοῦ καὶ τὰ ἐκ τούτων προκύβντα μεγάλα πρα-
κτικὰ διδάγματα τὰ ρυθμίζοντα καὶ διέκοντα
τὸν βίον ἀνδρῶν τε λαῶν τε ἐν τῇ κατ' ἰδίαν
καὶ ἐν τῇ καθόλου ἱστορικῇ ἐκδηλώσει καὶ ἐ-
νεργείᾳ αὐτοῦ.

Ἡ ἡμέρα αὕτη, καθ' ἣν ὁ ἡμέτερος Σύλ-
λογος ἐορτάζει τὴν ἐπέτειον αὐτοῦ, εἶναι ἡ-
μέρα ἐθνικῆς ἐορτῆς φαιδρῶς καὶ γηθοσύνης
ὑπὸ σὺμπαντος τοῦ ἑλληνικοῦ ἐορτάζομένης
ὡς καθιερωμένης πρὸς τιμὴν καὶ ἀνάμνησιν
τοῦ μεγάλου ἐκείνου καὶ ἐνδόξου ἀγῶνος τοῦ
ἐπαγαγόντος τὴν ἐθνικὴν ἐλευθερίαν καὶ πο-
λιτικὴν ἀποκατάστασιν σπουδαίου μέρους τοῦ
ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἄλλ' εἶναι ἐνταυτῷ καὶ ἡ-
μέρα ἐορτῆς θρησκευτικῆς, ἐν ἣ μεγαλοπρε-
πῶς ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐορτάζει τὸ τῆς

ἀνθρωπίνης σπηραίας κεφάλαιον καὶ τοῦ ἀπ' αἰῶνος μυστηρίου τὴν φανερώσειν. Ἡ τοιαύτη δὲ σύγχρονος ἐπιτέλεσις τῶν ἐορτῶν δὲν προ- ἤλθεν ἐν τυχαίας συμπτώσεως, ἀλλ' ἐξ ἐσω- τερικοῦ δεσμοῦ λογικοῦ καὶ ἠθικοῦ καὶ τῆς ἐσωτερικῆς πνευματικῆς ἀλληλουχίας τῆς συν- δεούσης τὴν μεγάλην ἐθνικὴν ἐορτὴν πρὸς τὴν μεγάλην θρησκευτικὴν. Ὁ δὲ Σύλλογος ὁ διὰ θρησκευτικῆς παιδείσεως καὶ τῆς τοῦ θρη- σκευτικοῦ αἰσθημάτων ὑψώσεως καὶ ἐπιρρώ- σεως τοῦ ἔθνους αὐτοῦ τὴν ἠθικὴν ἀνάπλα- σιν καὶ ἐπιρρῶσιν ἐπιζητῶν ἐκώσως καὶ προσ- φως καθιέρωσε τὴν μεγάλην ἐθνικὴν τε καὶ τὴν θρησκευτικὴν ἐορτὴν τῆς σήμερον ὡς ἰδίαν αὐτοῦ ἐορτὴν. Καὶ ἰδοὺ ἐν τῷ πνευματικῷ τοῦτο καὶ ἐσωτερικῷ δεσμῷ τῷ ἐνοῦντι τὸν ἡμέτε- ρον Σύλλογον πρὸς τὴν ἐθνικὴν καὶ ἐκκλη- σιαστικὴν ἡμῶν ἱστορίαν εὐρὺς ἀνοίγεται πρὸς κατανοήσιν τῆς ὑψηλῆς σημασίας τοῦ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἐπιδικωμένου σκοποῦ, εὐρὺς, λέγω, ἀνοίγεται καὶ λαμπρὸς πνευματικὸς ὁ- ρίζων, ἐν ᾧ μεταωριζόμενοι διὰ τοῦ ρεύματος τοῦ χρόνου καὶ τοῦ ὕψους τῶν ἰδεῶν εἰς ὑ- ψηλὰ πνευματικὰ καὶ θεῖα ὕψη τοῦ ἱστορικοῦ κόσμου θεώμεθα καὶ βλέπομεν καὶ ἀναγινώ- σκομεν τὰ θαυμασιώτατα κεφάλαια τοῦ πνευ- ματικοῦ τῆς ἀνθρωπότητος βίου. Τί ἀληθῶς ὑψηλότερον, θειότερον καὶ διδασκτικότερον, ἔμα- δὲ καὶ γονιμότερον ἐν ταῖς ἐνεργείαις καὶ ἀ- ποτελέσμασιν αὐτοῦ ἢ ὁ πνευματικὸς δεσμός ὁ συνδέων τὴν ἐθνικὴν καὶ πολιτικὴν τῶν Ἑλλήνων ἀνάστασιν καὶ ἀναγέννησιν, τὰ με- γάλα ἐκεῖνα καὶ τεράστια γεγονότα, ὧν τὸ κλέος οὐποτε λείπει, πρὸς τὸ μέγιστον καὶ φαινοτάτον κέντρον συμπίσεως τῆς ἱστορίας οἰονεὶ πρὸς τὸν παμφαίνοντα ἥλιον τοῦ ἱστο- ρικοῦ κόσμου καὶ τοῦ νοητοῦ τῆς ἠθικῆς τά- ξεως στερεώματος, πρὸς τὸ πνευματικὸν κέν- τρον ζωῆς καὶ ζωοποιῶν δυνάμεως, τὸ καταυ- γάζον καὶ θερμαίνον καὶ ζωογονοῦν σύμπαντα τὸν ἱστορικὸν βίον τῆς ἀνθρωπότητος; Θαυ- μάσιον ἀληθῶς ὅτι ἡ ἠθικὴ τοῦ κόσμου τάξις ἢ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος ἐκδηλου- μένη παρέχει ὅμοιον τι θεῖμα καὶ ἀνάλογον πρὸς τὰ ἐν τῇ φυσικῇ τῶν ὕπτων τάξει τε- λούμενα. Ὅπως δηλονότι ἐν τῇ φυσικῇ τῶν ὕπτων τάξει, ἐν τῷ ἀπειρῷ τοῦ διαστήματος χώρῳ, κέντρα ἐλξεως μεγάλα παρέχουσι φῶς

καὶ ζῶν φυσικὴν πρὸς τοὺς περὶ αὐτὰ κό- σμους πρὸς ἁρμονικὴν κίνησιν καὶ λειτου- γίαν σύμπαντος τοῦ φυσικοῦ κόσμου, οὕτως ἐν τῇ ἠθικῇ τοῦ κόσμου τάξει καὶ τῷ καθο- λικῷ ἱστορικῷ τῆς ἀνθρωπότητος βίῳ, ἐν τῷ μακρῷ τῶν αἰῶνων χρόνῳ καὶ τῇ διηρηθεί τοῦ ἱστορικοῦ βίου ἐξελίξει, ὑπάρχουσι σημεῖα χρονικὰ οἰονεὶ κέντρα ἐλξεως ἠθικῆς καὶ ἱστο- ρικῆς, ὑπὲρ ὧν φαίνονται ἐργαζόμενα πᾶσαι αἱ προηγηθεῖσαι ἱστορικαὶ περίοδοι καὶ ἅρ- ὧν ἀρῶνται τὰ τοῦ ὑψηλοτέρου ἱστορικοῦ βίου στοιχεῖα πάντες οἱ μέλλοντες αἰῶνες, ἕνα οὕτω πραγματοποιῆται ἡ παναρκόμιος τοῦ ἠθικοῦ κόσμου λειτουργία ἢ ἐκδηλουμένη καὶ ἀποκαλυπτομένη μεγαλοπρεπῶς ἐν τῇ ἠθικῇ τάξει τῆς ἱστορίας. Καὶ ἔν ἀληθῶς ὁ ὕψιστος σκοπὸς καὶ τὸ ἔσχατον τέρμα τοῦ ἱστορικοῦ βίου εἶναι ἡ πραγματοποίησις τοῦ ἀπολύτου κράτους τοῦ πνεύματος ἐν τῷ καθολικῷ βίῳ τῆς ἀνθρωπότητος, ἂν κατ' ἀκολουθίαν ἢ ἱστο- ρία τῆς ἀνθρωπότητος δὲν εἶναι συσώρευσις τυχαίων γεγονότων ἀρχῆν καὶ τέλος ἔχόντων τὸν ἐπίγειον ἀνθρώπου, ἀλλ' εἶνε κράτος λογι- κὸν ἐκ τοῦ ἀπειρου κόσμου τοῦ λόγου προελθὸν καὶ ἐν τούτῳ τὸ τέρμα καὶ τὸν σκοπὸν ἔχον καὶ διὰ τῆς ἐκ τοῦ κόσμου τοῦ λόγου ἀσκουμένης ὑπερτάτης ἐπὶ τὰς ἀνθρωπίνους πράξεις προνοίας πραγματοποιοῦν ἐν τῷ φυσικῷ κόσμῳ διὰ τοῦ ἀνθρώπου τὸ τοῦ λόγου κράτος, τίς δύναται ν' ἀρνηθῆ ὅτι ἐκάστη περίοδος φωτεινῆ τῆς ἱστορίας ἀποτελεῖ μικρὸν τι πνευματικὸν κέν- τρον κινούμενον καὶ φωτιζόμενον ἐξ ὕψιστου τινος πνευματικοῦ κέντρου καὶ τούτου ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀποκαλυπτομένου καὶ ἱστορικῶς πραγ- ματοποιουμένου; Πού δὲ ἔρα τὸ καθολικὸν τοῦτο καὶ ὕψιστον κέντρον τῆς ἱστορίας δυ- νάμεθα ζητοῦντες νὰ εὕρωμεν εἰμὴ ἐν ἐκείνῳ τῷ φαινοῦ σημεῖῳ, ὅπερ ἢ μὲν Ἐκκλησία ὁ- νόμασε κεφάλαιον τῆς ἀνθρωπότη- τος σπηραίας, ἢ δὲ ἱστορία διὰ τῶν πραγμάτων αὐτῶν λαλοῦσα ἀποδείκνυσιν αὐτὸ ὡς τὸ μέγιστον καὶ ὕψιστον κεφάλαιον αὐτῆς, ὡς θεμέλιον ἔμα καὶ κορμίδα τοῦ ἱστορικοῦ οἰκοδομήματος τοῦ ἠθικοῦ κόσμου; Ἀλλ' ὅτι δύναται τις γενικῶς νὰ εἴπῃ περὶ πάντων τῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ τῇ ἠθικῇ τάξει τοῦ κόσμου μεγάλων φαινομένων, τοῦτο μάλιστα καὶ ἰδι- αίτα δύναται νὰ ρηθῆ περὶ τοῦ μεγίστου

τῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ γεγονότων, ὅτι δηλαδὴ τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ δὲν ἀποκαλύπτεται ἁπλῶς ἐκ τῶν προτέρων ἐν τῇ φύσει καὶ τῇ ἐσωτερικῇ δυνάμει καὶ ἀληθείᾳ τῇ ἐρέσεως ἐπιβαλλομένη εἰς τὴν καθαρὴν συνείδησιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἱστορικῇ ἐξελίξει καὶ ἐνεργείᾳ καὶ ἐκδηλώσει τῇ κατεχούσῃ τὴν διάνοιαν καὶ διδασκούσῃ αὐτὴν ἐκ τῶν ὑστέρων. Πολλὰ βεβαίως δύ- νανται νὰ ρηθῶσιν ὑπὸ τὴν πρώτῃν ἐποψὴν περὶ τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἀμέσεως εἰς τὴν συν- εἶδησιν ἐπιβαλλομένης δυνάμεως τοῦ Χριστια- νισμοῦ, ἀλλ' ὑπὸ τὴν δευτέραν ἐποψὴν μέγα καὶ τεράστιον παρίσταται ἡμῖν τὸ ἱστορικὸν κράτος τῆς χριστιανικῆς πίστεως οὐχὶ ἁπλῶς κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ἔκτασιν καὶ διάδοσιν, ἀλλὰ μάλιστα κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἔκτασιν καὶ ζωτικότητα οὕτω μέγα, ὥστε εἴτις τὸν ῥοῦν τῶν αἰῶνων παρακολουθῶν καὶ διὰ τούτων εἰς τὰ προσετὰ τῇ ἀνθρωπίνῃ γνώσει καὶ νοή- σει πνευματικὰ ὕψη τοῦ ἱστορικοῦ κόσμου με- ταρσιούμενος ἐξετάζει καὶ κρίνει τὰ τοῦ ἱστο- ρικοῦ κόσμου, καταντῶ νὰ ὁμολογήσῃ ἀδιστα- κτως ὅτι ἔκαστα μὲν ἢ πρὶν ἱστορία εἶναι τις προπαρασκευη ποιικιλοτρόπως ἐνεργουμένη, ἕνα ἀπολήξῃ εἰς τὸ μέγα γεγονός, ἔκαστα δὲ ἢ ὕ- στερον εἶναι ἀπόρροια αὐτοῦ τούτου τοῦ με- γάλου γεγονότος ἄρουσα καὶ καθοδηροῦσα τὸν ἱστορικὸν κόσμον εἰς τὸν αἰώνιον αὐτοῦ προο- ρισμόν. Ὁ πρῶτος ὕλικός πολιτισμὸς τῶν πρὸ τοῦ ἱστορικοῦ κράτους τοῦ ἑλληνισμοῦ κατὰ τὴν ἡὴ τῆς ἱστορίας ἀκμασάντων λαῶν καὶ ἔθνων, ἐξ οὗ ὥσπερ ἐξ ἀκατεργάστου ὕλης ἐ- δημιουργήσεν ὁ ἑλληνισμὸς τὸν ἰδιοφυῆ αὐ- τοῦ πνευματικὸν πολιτισμόν' πάντα τὰ μεγάλα τρώπαια, ἔπερ ἔστησεν ὁ ἑλληνισμὸς ἐν τῷ σταδίῳ τῶν μεγάλων πνευματικῶν ἀγώνων ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ κόσμου ἢ φιλοσοφία ἢ ἑλλη- νικὴ ἢ διανοήσασα εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ ἀν- θρώπου τὸν ἀγαθὸν τοῦ ὑψηλοῦ καὶ ἀπειρου χώρου τὸν πρότερον εἰς τὴν φαντασίαν μόνον καὶ τὸ αἰσθημα προσετόν' οἱ μεγάλοι ἱστορι- κοὶ ἄγῶνες τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐναντίον τοῦ συγ- κεντρωμένου Ἀσιατικοῦ κόσμου οἱ ἐπενεργού- τες τὴν μεγάλην ἐκείνην ἠθικὴν ἔκτασιν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ προδιαχαράξαντες καὶ προελάναντες αὐτῷ τὴν ὁδὸν τῆς ἠθικῆς κατα- κτήσεως τοῦ κόσμου ἢ διέπλασιν καὶ διαμόρ- φωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ πνευματικοῦ βίου εἰς

καθολικὸν παγκόσμιον ἀνθρώπινον διὰ τῶν μεγάλων ἐν τῇ χώρᾳ τῆς πολιτείας καὶ ἐπιστή- μης κοσμοκρατίων ἡγεμόνων τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος Ἀλεξάνδρου καὶ Ἀριστοτέλους ἢ ὑπὸ τὰς πτέρυγας τοῦ Ρωμαϊκοῦ αὐτοῦ συνέ- νωσις πάντων τῶν ἱστορικῶν λαῶν τῆς ἀρ- χαιότητος πρὸς παρασκευὴν τῆς μιᾶς καθολι- κῆς πνευματικῆς ἀνθρωπίνης αἰκογενείας ἢ ἐν τινι γωνίᾳ τῆς Ἀνατολῆς ἐν μέσῳ αἰῶνου ὕ- λων καὶ μεγάλων τοῦ πέριξ ἱστορικοῦ κόσμου κλυδάνων διάσσεσις καὶ ἡ πρὸς τὸν ἑλληνισμόν πνευματικὴ ἐπικοινωνία τοῦ λαοῦ τοῦ προο- ρισμένου εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ χριστιανι- σμοῦ ταῦτα πάντα διὰ τῆς φιλοσοφικῆς τῆς ἱστορίας μελέτης ἐν ἐσωτερικῇ πνευματικῇ ἱστορικῇ ἀλληλουχίᾳ ἐμφανιζόμενα παριστώσι σύμπασαν τὴν πρὸ Χριστοῦ ἱστορίαν ὡς εἰσα- γωγὴν προπαρασκευαστικὴν εἰς τὴν διὰ τοῦ χρι- στιανισμοῦ ἀποτελεσθεῖσαν πνευματικὴν ἐνδ- τηκα τοῦ ἱστορικοῦ κόσμου. Διότι ἐκ τοῦ θαυ- μασίου πάντων τούτων συνδυασμοῦ παρήχθη ἢ μεγάλη ἐκείνη ἐν τῷ πνευματικῷ τῆς ἀν- θρωπότητος βίῳ μεταβολή, ἥτοι ἢ τῆς πνευ- ματικῆς ἐκείνης ἀναγεννήσεως καὶ ἠθικῆς ἐξάρ- σεως περιόδου, ἥτις παραλαβούσα ἀπὸ τοῦ με- χρι τότε βίου πᾶν ὅτι παρήγαγεν οὗτος ὕψις καὶ περαιτέρω ζωῆς ἐπιδεδεικνύει καὶ ἀφαιρέ- σασα αὐτὸ ἀπὸ παντός, ὅπερ ὑπὸ τὸ βῆρος τοῦ χρόνου καὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀτελείας ἢ κα- ταδεδικασμένον εἰς φθορὰν καὶ ἀπώλειαν, ἔ- θηκε τὰ θεμέλια νέου τελειοτέρου καὶ ὑψηλο- τέρου ἀνθρώπινου βίου. Ὁ Ρωμαϊκὸς Κόσμος ὁ περιλαβὼν ἤδη ἐν ἐαυτῷ ἔκαστα τὴν ἀρχαιότητα ἐν τῷ μέσῳ τῆς προόδου καὶ τῆς διαφθορᾶς αὐτοῦ, ἐν τῷ μίγ- ματι ἐκείνῳ τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ σκοτούς, ὕψ' οὗ ἔπεσον τὰ ἀρχαῖα θρησκευτά, ἐταράσσοντο πανταχόθεν καὶ ὠρίμαζε πρὸς μεγάλην τινὰ μεταβολήν. Τοιαύτην δὲ μεταβολὴν καὶ μετα- μόρφωσιν ἠθικὴν ἐπήνεργεν ἢ τοῦ Χριστοῦ πίστις ἢ διαδοθεῖσα μετ' ἐκκλησιαστικῆς ταχύτη- τος ἐν τῷ Ρωμαϊκῷ κράτει διὰ τῶν μεγάλων ἐκείνων λεωφόρων, ἃς τὸ πολιτικὸν καὶ στρα- τιατικὸν κράτος τῆς Ρώμης εἶχε διανοίξει ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τοῦ Ρωμαϊκοῦ κόσμου πρὸς διέβασιν τῶν νικηφόρων τῆς Ρώμης λε- γέωνων. Τεραστία τις κίνησις πνευματικὴ κα- ταλαμβάνει ἤδη τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος μεγάλην

ἀσκούσα ροπήν ἐπὶ τὴν διανοητικὴν, ἠθικὴν καὶ κοινωνικὴν κατάστασιν τοῦ Κόσμου διὰ τῆς φωνῆς τῆς θρησκείας ἐκείνης, ἥτις κατὰ μικρὸν ἀπὸ σπηλαίων καὶ κατακομβῶν ὑψοῦται εἰς τὸν θρόνον τῶν Καισάρων καὶ παρὰ τοὺς ἀθλοφόρους αὐτῆς μάχους ἀναδείκνυσιν ἠρώας μαχητὰς τῆς διανοίας ἀγωνιζομένους πρὸς ἠθικὴν κατάκτησιν τοῦ κόσμου. Τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα τὸ καταβεβλημένον ἀφ' ἱκανοῦ χρόνου ἔνεκα τῆς πολιτικῆς ταπεινώσεως ἀνεγείρεται μετὰ νέας δυνάμεις καὶ ἐξόχον λαμπρότητα ἐν τῇ νέᾳ μεγάλῃ πνευματικῇ πολιτείᾳ καὶ ἐκκλησίᾳ τοῦ χριστιανικοῦ ἑλληνισμοῦ. Τὸ δὴ θαυμασιώτατον! τὸ ὕψος τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς ἐξάρσεως τοῦ νέου τοῦτου πνεύματος φαίνεται μεγεθυνόμενον κατ' ἀντίστροφον λόγον τῶν ἑλλων ἱστορικῶν στοιχείων τοῦ ἀρχαίου βίου. Ἐν μέσῳ ἐπονειδίστου καταπτώσεως πολιτικῶν φρονημάτων καὶ πολιτικῆς ἐλευθερίας ἐν Κράτει κυβερνωμένῳ ὑπὸ ἀδεξίαν χειρῶν καὶ διαπραξομένων καὶ καταστρεφομένων κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ βαρβάρων, κηρύσσεται ἡ τῆς ὑψίστης καὶ κεντρικῆς ἠθικῆς διδασκαλία καὶ ὁ τῆς ἀπολύτου θρησκείας τελειότατος διαμορφοῦται τύπος. Ἡ νέα Ἐκκλησία ἵσταται ὀρθία ἐν τῇ πτώσει τοῦ κράτους καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ λειτουργοὶ αὐτῆς φαίνονται οἷον ἐδρῆται παγκοσμίου ἠθικοῦ καὶ πνευματικοῦ βίου ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων τοῦ παγκοσμίου πολιτικοῦ, ὡς ἀρχιτέκτονες μέγαλον ἠθικὸν καὶ θρησκευτικὸν ἱστορικὸν οικοδομήματος μέλλοντος ὑπὸ ἀντικαταστήσει τῶν ἐκπνέοντα ἤδη ἀρχαίων κόσμων.

Ἡ διάδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος ἦτο τελεία νίκη τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐναντίον τῆς Ρώμης· ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο μόνον. Ἡ Ρώμη ἡ πολιτικῶς καὶ στρατιωτικῶς ἡγούσα τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ διὰ τῆς πνευματικῆς ὑπεροχῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὑπαχθεῖσα ὑπὸ τὸ κράτος τῆς Ἑλληνικῆς διανοίας μετέδωκε νῦν διὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς λεγαίων τὸ νέον πνευματικὸν κράτος τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τοὺς ἐν βαρβαρότητι διατελοῦντας λαοὺς τῆς Ἐδρώπης καὶ ἔδωκεν ἐν αὐτοῖς τὰ σπέρματα ἐκείνα τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως, δι' ἧς σήμερον ἀνελλίσσεται πρὸς ἡμᾶς τὸ λαμπρὸν μεγαλεῖον τῶν λαῶν ἐκείνων. Ἡ μελέτη τῆς ἱ-

στορίας τοῦ πνευματικοῦ βίου τῆς δυνάμεως, ἔλεγε πρὸ μικροῦ ὁ περιφανὴς I. Δόλιγγερ, ἄρει ἡμᾶς εἰς τὴν μεγάλην κοσμοϊστορικὴν ἀλήθειαν, ὅτι σύμπας ὁ βίος οὗτος εἶναι Ἑλληνικὸς διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ μεταδοθείς. Ἄς ἐλθῶμεν ἤδη εἰς τὴν πάτριον ἱστορίαν.

Ἡ ἠθικὴ δυνάμις τοῦ χριστιανισμοῦ, δι' ἧς ἡ Ἑλλὰς ὑπέταξε πνευματικῶς τὴν Ρώμην καὶ πάντα τὸν Ρωμαϊκὸν κόσμον, αὐτὴ αὐτὴ ἡ δυνάμις ἐν τῇ μεγάλῃ Ἑλλάδι τῆς Ἀνατολῆς ἐχρησιμοποίησεν αὐτὸν τὸν πολιτικὸν καὶ στρατιωτικὸν ὄργανισμὸν τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς συντάξεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ μεταβαλοῦσα τὴν πρὶν εἰς τὸ πολιτικὸν καὶ στρατιωτικὸν κράτος τῆς Ρώμης καὶ τῶν Ρωμαίων αυτοκρατορῶν ὑποκαίμενην μεγάλην Ἑλλάδα εἰς κράτος Ἑλληνικὸν ὑπὸ βασιλεῖς Ἑλλήνας Ρωμαίους κληυμένους μετὰ βασιλευούσης πόλεως Ἑλληνίδος, νέας Ρώμης καλουμένης, καὶ ἐν τῷ ὄνοματι τούτῳ τὴν ἐπελθοῦσαν διὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ μεταμόρφωσιν τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους ἐκδηλοῦσης. Τὸ νέον τοῦτο Χριστιανικὸν Ἑλληνικὸν κράτος οὐ μόνον συνέταξε καὶ διαργάνωσε πολιτικῶς πάντα τὰ ἱστορικὰ στοιχεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἠθικῶν δυνάμεων, ὡς ἐνεφύσησε τῷ Ἑλληνισμῷ, τηλικαύτην παρέσχεν αὐτῷ ζωικότητα, ὥστε ὁ οὐτῶ παραχθὲς νέος Ἑλληνικὸς κόσμος, τὸ Ἀνατολικὸν Ρωμαϊκὸν κράτος, ἐν τῷ κλύδωνι ἐκείνῳ τῷ βαρβαρικῷ τῷ συνταράξαντι Ἀνατολὴν καὶ Ἀσίαν καὶ ἐπενεγκόντι τὴν ὑπὸ βαρβάρων κατὰλυσιν τοῦ δυτικοῦ ἢ λατινικοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους οὐ μόνον ἀκλόνητον διετηρήθη, ἀλλὰ καὶ διετέλεσεν ἐπὶ αἰῶνας ὑφιστάμενον ὡς φαεινόν τι κέντρον ἱστορικοῦ βίου συνεχίζον τὴν ἱστορίαν τοῦ Κόσμου κατὰ τὸ λαμπρότατον αὐτῆς μέρος καὶ ἐπέμεινον τὴν ἀγλήν αὐτοῦ μακρὰν εἰς τὰς χώρας τῶν δυτικῶν καὶ ὑπερβορείων χριστιανικῶν λαῶν, διατηροῦν ἐν ἑαυτῷ πάντα τὰ ζωῆς καὶ πνευματικῆς ἀναπτύξεως ἐπιδικτικὰ τοῦ ἱστορικοῦ βίου στοιχεῖα καὶ πάντας τοὺς θησαυροὺς τοῦ πνευματικοῦ πλοῦτου τῆς ἀρχαιότητος. Τὸ Ἑλληνικὸν τοῦτο Χριστιανικὸν κράτος οὐ μόνον διετήρησε τὸν Ἑλληνισμὸν ἐν τῇ ἱστορικῇ αὐτοῦ ζωικότητι, οὐ μόνον διὰ παντοῖαν μεγαλοργημάτων καὶ ἀνδραγαθημάτων ἠρωϊκῶν

διαφύλαξεν αὐτὸν ἐκ τῶν δεινωτάτων ἐξωτερικῶν κινδύνων τῶν ἀπειλούντων αὐτὸν διηνεκῶς ἀπὸ τε τῶν βορείων βαρβάρων καὶ ἀπὸ τῆς μετὰ νέας ἠθικῆς δυνάμεως ἐν τῷ Μωαμεθανισμῷ ἀναγεννωμένης καὶ δεινῶς ἐνεκτόν τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου ἐξεγειρομένης Ἀσίας, ἀλλὰ καὶ σύμπαντος τοῦ χριστιανικοῦ εὐρωπαϊκοῦ κόσμου ἐπὶ αἰῶνας ἀπόρθητον διετέλεσε προπύργιον. Πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ρώμης ὡς πρὸ ἀρραγοῦς πέτρας τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἐθραύσθησαν τὰ φοβερὰ ἐκείνα κύματα τοῦ βαρβαρικοῦ κλύδωνος τὰ ἐπειλήσαντα νὰ κατακλύσωσι σύμπαντα τὸν Χριστιανικὸν κόσμον. Τίς ἐνταῦθα δυνάμις ἠθικὴ πλήν τῆς πίστεως, τί αἰσθημα πλὴν τοῦ θρησκευτικοῦ, τί σύμβολον ἱερὸν πλὴν τοῦ σταυροῦ κατέστησε τὸ Βυζάντιον ἔρεισμα καὶ ἰσχὴν καὶ κραταίωμα τοῦ περὶ ζωῆς καὶ θανάτου ἀγωνιζομένου χριστιανικοῦ κόσμου; Ὅτε δὲ τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ὑψίστου αὐτοῦ προορισμοῦ τοῦ συνισταμένου, ὡς φαίνεται, ἐν τῇ διασώσει τοῦ λοιποῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ἐνόσφ δὲν ἦτον οὐτος ἀντάρκης πρὸς ἔμψυαν, ἐκλίμεν ἤδη ὀριστικῶς πρὸς τὴν δύσιν αὐτοῦ καὶ τότε ἐτι μετὰ νέας ἐντάσεως ἐσωτερικοῦ φωτὸς φωτίξον τοὺς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως εἰσελθόντας ἤδη λαοὺς τῆς Ἐδρώπης διὰ τῆς πολυπληθοῦς ἐκείνης χορείας τῶν Ἑλλήνων σοφῶν τῶν ἐγκαινισάντων τὴν λαμπρὰν περίοδον τῆς Ἀναγεννώσεως ὅτε, λέγω, ὑπὸ τὰ ἐρειπία τῶν τειχῶν τῆς νέας Ρώμης μετὰ τοῦ μαρτυρικῶς κίττουτος τελευταίου τῶν Κωνσταντινίου ἡ τέως ἐστὶν πάσης πνευματικῆς ἀναπτύξεως καὶ ζωῆς ἐφαίνετο σβεννυμένη καὶ ἐκ τῆς πύλης τῶν ἀδύτων τοῦ μεγάλου τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας ναοῦ ὁ τοῦ Ἰσλάμ κήρυξ ἐκήρυττε τὴν νίκην τῆς ἡμισελήνου κατὰ τοῦ σταυροῦ, ἡ δὲ τοῦ προφήτου σημαία ἐνυμάτιζεν ἐπὶ τῶν ὀρθῶν τοῦ βαθυδίνου Βοσπόρου καθ' ὃν χρόνον τὸ τῆς Νεμέσεως ξίφος τὸ διηνεκῶς ἐπικρατούμενον ἐπὶ σύμπαντος τοῦ Ἑλληνικοῦ, πρὸς τὴν πολιτικὴν καταστροφὴν ὡς ἐπικείμενὸν ὑπέφαινε τὸν παντελὴ ἑθνικὸν ὄλεθρον, ὅπως αἱ νικηφόροι τοῦ Ἰσλάμ στρατιαὶ πρὸς τὸ κέντρον τῆς Ἐδρώπης ἀνατάσσεται χωροῦσαι τῆς Ἐδρώπης αὐτῆς ἠπειλοῦν τὴν ἐλευθερίαν, ἐν τῷ δεινῷ ἐκείνῳ κλύδωνι,

ἐν τῇ δεινῇ ἐκείνῃ δοκιμασίᾳ τὸ ἔθνος τὸ Ἑλληνικὸν ἐσώθη πνευματικῶς, ἐξηγνώσθη ἠθικῶς καὶ διετήρησεν ἔθικτον τὴν ἑθνικὴν καὶ ἱστορικὴν αὐτοῦ συνειδήσιν καὶ αὐτὴν τὴν ἑθνικὴν ἐνότητά διὰ τοῦ πνευματικοῦ κράτους τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τῆς συνειδήσεως τῆς Χριστιανικῆς αὐτοῦ πίστεως καὶ διὰ τῆς Χριστιανικῆς ἑλληνικῆς παιδείσεως. Ἡ Ἐκκλησία ὡς θεσμὸς ἐνότητος πάντων τῶν ὑπὸ δουλείαν ὀρθοδόξων, ὡς μόνη πηγὴ παραμυθίας ἐν τοῖς κινδύνοις καὶ συμφοραῖς, οὐ μόνον ἀκμαῖα καὶ φλογερὰ διετήρησεν ἐν τοῖς στήθεσι τῶν Ἑλλήνων τὰ τῆς φιλοπατρίας καὶ φιλογενεῖας αἰσθηματα, ἀλλὰ καὶ περιεποίησεν εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν ἠθικὴν τινα ὑπεροχὴν καὶ κράτος ἐπὶ πάντων τῶν ἡμοδούλων ὀρθοδόξων λαῶν. Ἡ θρησκευτικὴ αὐτῆ συνειδήσις τοῦ ὀρθοδόξου Ἑλλήνος ὡς λυχνία ἄσβεστος ἐν τῷ σκότει τῶν αἰώνων τῆς δουλείας καθωδήγει τὸ ἔθνος ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ, διασώζουσα ἐν αὐτῷ οὐ μόνον τὴν θρησκευτικὴν, ἀλλὰ μέχρι τινὸς καὶ τὴν ἑθνικὴν καὶ τὴν πολιτικὴν ἐτι ἐλευθερίαν. Οὐδεὶς ἴσως λαὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ δοῦλος ὢν ὑπήρξεν οὕτως ἐλευθερὸς (ἔχων δηλονότι συνειδήσιν τοῦ πρὸς ἐλευθερίαν προορισμοῦ αὐτοῦ), ὥπως ὁ Ἑλληνικὸς. Τοῦτο δ' ἀκριβῶς διότι ἡ δουλεία αὐτῆ δὲν ἦτο φύσεως πνευματικῆς ἐλαδύουσα μέχρι τοῦ πνευματικοῦ βέθους τῆς ἑθνικῆς συνειδήσεως καὶ ἀποτυπλοῦσα αὐτὴν καὶ ἀπεργαζομένη τὸν ἑνθρωπὸν ἠθικῶς δοῦλον. Ἡ δουλεία τοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ διὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐλευθεροῦ τὴν συνειδήσιν καὶ τὸ φρόνημα Ἑλληνικοῦ λαοῦ καθίστατο οὕτως ἐξωτερικὴ ὀλικὴ πίεσις ἐτι μᾶλλον συνέχουσα καὶ ἐπιρραυνούσα τὴν ἐσωτερικὴν συνειδήσιν τῆς ἐλευθερίας. Ἐνταῦθεν δὲ ὅτι ἐν ἐξωτερικῇ πραγματικότητι δὲν ὑφίστατο, τοῦτο ἐν τῇ ἐσωτερικῇ ἱστορικῇ συνειδήσει ἐλάμβανεν ὑπαρξίν καὶ ζωὴν ἰσχυροτέραν καὶ τελειωτέραν. Παρὰ τῷ Ἑλληνικῷ λαῷ ἡ συναίσθησις τῆς δουλείας δὲν ἦτον ἐπὶ πᾶσι αἰσθησις πίεσεως τυραννικῆς ἐξ ἑλλειψείας πάσης ἰσότητος πολιτικῆς καὶ ἀστικῆς προερχομένης. Ἀκριβῶς τοιαύτην ἰσότητα δὲν ἐστέρηεν ἡ χριστιανικὴ αὐτοῦ συνειδήσις, οὐδ' ἠσθάνετο τὴν ταύτης ἑλλειψίν, ἀλλὰ δοῦλον ἑαυτὸν ἠσθάνετο αἰσθάνόμενος καὶ νῦν τὴν ἀντίθεσιν τοῦ ἐν τῇ ἱστορικῇ συνειδήσει ἀπο-

καλυπτομένου και ιδεωδώς υφιστάμενου ολοκλήρου μεγαλοπρεπούς ιστορικού κόσμου προς το εξωτερικόν δίκως υφιστάμενον και την εκείνου ιστορικην γένεσιν και πραγματοποίησιν κολίον ιστορικόν καθεστώς. Ημεγάλη δ' αύτη ιδέα αυτοδ' ήτοι δ' την διάνοιαν και τὸ αίσθημα κατέχων μεγαλοπρεπῆς ιστορικὸς κόσμος ήπεινε διηνεκῶς πρὸς τὴν ιστορικὴν ἀνέλιξιν αὐτοῦ διὰ μεγάλων ιστορικῶν ἀγώνων. Ὁ μέγας ἑλληνικὸς ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγὼν, οὗ σήμερον φορτάζομεν τὴν ἐπέτειον, δὲν εἶναι ὡς οἱ ἄλλοι ἑλλων ἔθνων ὑπὲρ ἐλευθερίας και ἀνεξαρτησίας ἀγῶνες, ἀπλῆ ἐξέγερσις φυλῆς τινος κατὰ φυλῆς ἑτέρας ἢ τάξεων κοινωνικῶν κατ' ἀλλήλων ἐν τῷ αὐτῷ ἔθνει ἢ κράτει ἢ ἔθνους πιεζομένου ἐναντίον τοῦ καταπιέζοντος αὐτὸ πολιτικοῦ συστήματος ἀλλ' εἶναι ἐξέγερσις ὀλοκλήρου κόσμου Χριστιανικοῦ Ἑλληνικοῦ, ὀλοκλήρου κόσμου ιστορικοῦ μεθ' ἑλλων τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ δυνάμεων και παραδόσεων ἐναντίον ιστορικῆς καταστάσεως, ἧς ἢ τε γένεσις και ἢ διάρκεια ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς και χριστιανικαῖς χώραις τῆς Ἀνατολῆς ἐφαίνετο οὕσα διαμαρτυρησις ἐναντίον τοῦ Χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ και τοῦ ὑψηλοτέρου ἀνθρωπίνου βίου. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ ἔκτερον και λαμπρῶνον τὸν χαρακτήρα τοῦ μεγάλου ἐκείνου γεγονότος και διακρίνον αὐτὸ ἀπ' ἄλλων τῶν συγχρόνων και προγενεστέρων ἐπαναστάσεων ἐν ἑλλαις τῆς Εὐρώπης και Ἀμερικῆς χώραις. Ἐν ταῖς χώραις ταύταις οὐχὶ ἔθνικη συνείδησις ὑπὸ ιστορίας μεγάλου παρελθόντος λαμπρομένη και ὑπὸ ιστορικοῦ ὀργανισμοῦ ζῶντος ἐπιρωνυμένη παρήγαγε τὰς ἐπαναστάσεις και διὰ τούτων τὴν ἐλευθερίαν, ὡς παρὰ τῷ Ἑλληνικῷ λαῷ ἀλλ' ἦσαν αἱ ἐπαναστάσεις ἐνεῖναι ἀποτελέσματα ἀνελλίξεως ιστορικῆς συνδεομένης μετὰ ἐξωτερικῶν τὸ πλείστον περιορισμένης σημασίας γεγονότων, ἕτινα βαθμηδὸν και λεληθῶτως ὑπὸ τῆς τυχαίας πολλὰκις τῶν πραγμάτων φορῆς ἀπετέλεσαν τὸν χαρακτήρα τῶν ἐπαναστάσεων ἐκείνων. Ἐκεῖ τὰ ἔθνη ὑπὸ κηδεμονίαν ἡγεμόνων και κυβερνήσεων προήχθησαν εἰς τὴν συνείδησιν τῆς ιστορικῆς αὐτῶν ἀποστολῆς και τὸ ὑπὸ ἡγεμόνων δημιουργηθὲν κρᾶτος ἐδημιούργησε τὸ ἔθνος ὑπὸ τὴν ἠθικὴν ιστορικὴν ἔννοιαν τοῦ ὀνόματος. Ἐν Ἑλλάδι τουναντίον ἢ συνείδησις ἢ

ἔθνικη οὕσα ἀπαύγασμα συνειδήσεως θρησκευτικῆς εἰς ὀλόκληρον κόσμον ιστορικὸν μεταρριζομένης παρήγαγε τὴν ιδέαν τοῦ κράτους. Καὶ κατὰ τοῦτο δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν ὅτι, ἐνῶ οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης εἰσὶ τέκνα και δημιουργήματα τῆς πολιτικῆς αὐτῶν ιστορίας, ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς εἶναι πατὴρ και δημιουργὸς τῆς τριαύτης ιστορίας αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο δὲ, ἐνῶ ἐν τοῖς ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶσι τῶν ἄλλων ἔθνων τὰ γεγονότα αὐτὰ ἀπὸ μικρῶν και τυχαίων ἀρξέμενα ἀφορμῶν κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν προσδιώρισαν τὸν χαρακτήρα και τὸν τελικὸν σκοπὸν τοῦ κινήματος, ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀγῶνι ὅ,τε καθόλου χαρακτήρ και ὁ τελικὸς σκοπὸς ἦσαν ἐκ τῶν προτέρων ἐσχεδιογραφημένα ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ἔθνους μεθ' ὀλου τοῦ μεγάλου και ἀγλης και τελειότητος μείζονος ἐτι τῆς ὑπὸ τῶν πραγμάτων αὐτῶν παραχθείσης. Ὁ Ἑλληνικὸς ἀγὼν μετὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐξήλθεν ἐκ τῆς ιστορικῆς συνειδήσεως τοῦ Ἑλληνος ὡς ἢ Ἀθηναῖ ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Λιός. Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἐπεχείρησε νὰ χωράῃ τὴν πραγματικὴν ιστορίαν αὐτοῦ, ἀφοῦ ἐποίησε και ἔψαλε τὸ μέγα ἔπος τοῦ ιδεώδους αὐτοῦ ιστορικοῦ βίου. Ὁ τοιοῦτος χαρακτήρ τοῦ ἀγῶνος ὁ παριστῶν ἡμῖν τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν ἔχοντα ἐν τῇ δουλείᾳ και τῷ ἀγῶνι καθαρτέρων και ἀγροτέρων συνείδησιν τῆς ἐλευθερίας και εἰκόνα τοῦ ιστορικοῦ ιδεώδους μεγαλοπρεπεστέρων πρὸ τῆς κτήσεως τῆς ἐλευθερίας ἢ ἐν τῇ ἀπολαύσει αὐτῆς, ἦτον ἀπόρροια τῆς χριστιανικῆς ἔθνικῆς συνειδήσεως τοῦ Ἑλληνος ἧτις εἰσδύσασα εἰς τὸν ὀλον ιστορικὸν ὀργανισμὸν τοῦ ἔθνους και ἀποτελέσασα τὸ κυριώτατον τούτου συστατικὸν καθηγήασεν, ἐδόξασεν, ἀπεθέωσε τὴν ιδέαν τοῦ ἀγῶνος συνδέσασα μετ' αὐτοῦ τὴν μεγάλην. Ἰδέαν ἦτοι τὴν ιδέαν τοῦ ὀπίστου προορισμοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐν τῇ ιστορίᾳ τοῦ κόσμου και ἰδίᾳ ἐν τῷ χριστιανικῷ κόσμῳ τῆς Ἀνατολῆς. Πλημμελῶς πάνυ παραβάλλεσαι ἢ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις πρὸς τὴν Γαλλικὴν, πλημμελέστατα δὲ ἢ μεγάλη ἠθικὴ ἀρχὴ τῆς ἐλευθερίας ἢ διὰ τοῦ ὀλου ἑροῦ ἀγῶνος διήκουσα ἐθεωρηθῆ κατὰ σπουδαῖον μέρος ἀπόρροια τῶν περὶ πολιτείας και κοινωνίας ἀρχῶν τῶν κηρυχθειῶν ὑπὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἐκείνης. Ὁ μὴ ἐπιπολαῖως και ἐξ ἄπλων συμπτώσεων μόνον τὰ ιστορικὰ

γεγονότα κρίνων, ἀλλ' αὐτὴν αὐτῶν τὴν γένεσιν και τὴν ιστορικὴν ἐξέλιξιν και τὰ παρόγοντα αἰτία ἐγγύθεν κατὰ διάνοιαν παρακολούθων δύναται νὰ νοήσῃ ἠλίκη διαφορὰ κατὰ τε τὸν καθολικὸν χαρακτήρα και τὰς διηκούσας ιδέας και τὸ καθόλου ἠθικὸν ιστορικὸν μεγαλεῖον ὕφισταται μετὰ τῶν δύο γεγονότων. Ἐνταῦθα κόσμος ὀλόκληρος πνευματικῶς ὀργανωμένος ἐν συνειδήσει καθαρῆ τῆς μεγάλης ιδέας αὐτοῦ ζητεῖ νὰ πραγματοποιήσῃ αὐτὸν ἱστορικῶς ἀποσειῶν τὸν ὀλικῶς πιέζοντα αὐτὸν ξένον και ἀλλότριον κόσμον, ἐκεῖ δὲ γεγονότα ἐξ ὀρισμένων αἰτίων κοινωνικῆς και πολιτικῆς καταστάσεως προσλαμβάνοντα δύναμιν ἠθικὴν ἐξ ἰδεῶν ἀπορρεουσῶν ἐκ τοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς και ὀρμὴν παντοῖαν συμπερόντων και παθῶν ἀνθρωπίνων βαθμηδὸν και κατ' ὀλίγον ἐκ τῆς φυσικῆς ἀκολουθίας τῶν πραγμάτων οὐδαμῶς πρὸ τερῶν ἐν συνειδήσει τῶν ὀρώντων ἐσχεδίασμένης κλονοῦσιν ἱσχυρῶς και ἀνατρέπουσι καθεστῶς κοινωνικῶν και πολιτικῶν ἕνα δημιουργήσασιν νέον. Ἐν Ἑλλάδι οὕτε ζητήματα πολιτικὰ οὕτε φιλοσοφικὰ θεωρεῖται περὶ πολιτείας και κοινωνίας και ἐκκλησίας, οὕτε ἢ ἀντιθέσεις τοῦ ἐπαχθοῦς παρόντος πρὸς ἄγνωστον ἐν τῇ διανοίᾳ τῶν φιλοσοφούντων πολιτικῶν ἀοριστῶς διαγραφόμενον μέλλον, ἀλλὰ Θεός, πίστις, Ἐκκλησία, ὀρθοδοξία, ἀνυμνήσεις και παραδόσεις ἑραὶ ἡγαγον τὸ ἔθνος εἰς μεγαλοπρεπήματα ἠρωικὰ και μεγαλοπρεπεῖς εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἐλευθερίας θυσίας. Ἄν δὲ ἢ ζωτικότης ἢ ἠθικὴ τοῦ ἑλληνισμοῦ και αἱ ἠθικαὶ αὐτοῦ δυνάμεις ἦσαν μείζονες ἐν τῇ δουλείᾳ και ἐν τῷ ἀγῶνι ἢ ἐν τῷ μετὰ κρατεροῦς και ἐνδόξου ἔθλους παραχθέντι ἑλληνικῷ βίῳ, αἰτία τούτου κυριωτάτη εἶναι ἢ ἐπελθοῦσα ἐν πολλοῖς ἀμέλειαι και ἀδιαφορία περὶ τὸ κυριώτατον στοιχεῖον τοῦ ιστορικοῦ βίου, περὶ τὴν πίστιν τῶν πατέρων. Πᾶς λαὸς ιστορικὸς μὴ καλλιεργῶν και προέγων τὸ σπουδαιότατον στοιχεῖον τοῦ ιστορικοῦ βίου, ἦτοι τὴν βίον τὸν θρησκευτικὸν, ἀπόλλυσι τὴν κυριωτάτην δύναμιν τοῦ ιστορικοῦ βίου. Ἐν πολλῷ μείζονι μοίρῳ τούτο συμβαίνει, ὅταν ἢ θρησκεία ἀποτελῇ κατ' οὐσίαν αὐτὸν τούτον τὸν ἔθνικὸν βίον, ὡς τοῦτο συμβαίνει ἐν τῷ Ἑλληνικῷ λαῷ. Ἡ Ἐκκλησία παρ' αὐτῷ εἶναι ἀληθῆς ἐκ-

κλησία ἔθνικη ἢ μᾶλλον ἐκκλησία τοῦ ἔθνους και τοῦ ἔθνικοῦ βίου, ὅπως αἱ ἀρχαῖαι ἐκκλησίαι τῆς Ἑλλάδος ἦσαν ἐστία και κέντρα τῆς πολιτικῆς κινήσεως και σύμπαντος τοῦ ιστορικοῦ βίου τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν πολιτειῶν. Ὅ,τι μέγα και πνευματικῶς εὐγενὲς παρέλαβεν ὁ νέος ἑλληνισμὸς παρὰ τοῦ ἀρχαίου εἶνε ἐν πλείστοις κοινὸν κληροδότημα πᾶσιν τῇ νοούσῃ ἀνθρωπότητι, ἐν δὲ τῷ εἰδικῶς τῷ νέῳ ἑλληνισμῷ προσήκοντι μέρει αὐτῆς ἢ ἑλληνικῆ ἀρχαιότης δὲν εἶναι ἐπαρκῆς πρὸς δημιουργίαν και συντήρησιν ἰδιοφυῶς νεωτέρου ἑλληνικοῦ βίου. Ἐνα δύννηται ὁ νέος ἑλληνισμὸς νὰ διατηρῇ τὸν ἰδιοφυῶ αὐτοῦ χαρακτήρα και τὴν ἰδιαιτέραν ἐν τῇ ιστορίᾳ θέσιν, διατρέχων ἐν τῇ ιστορίᾳ τοῦ κόσμου κινήσει και ἀνελλίξει τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ ιστορικὴν τροχίαν χωρὶς νὰ πλανᾶται ἐν τῷ ἀχανεῖ και ἀπείρῳ τοῦ ιστορικοῦ χώρου διαστήματι, δὲν ἀρκεῖ ἢ σπουδῆ, ἢ μελέτη και ὁ θαυμασμὸς τοῦ ἀρχαίου βίου. Ἡ δ' ἐπιστήμη, ἢ φιλοσοφία και τὰ ἄλλα στοιχεῖα τοῦ νεωτέρου καθολικοῦ ιστορικοῦ βίου και πολιτισμοῦ δὲν δύνανται οὕτε νὰ διασώξωσιν, οὐδὲ νὰ προέγωσι τὸν ἐκάστη λαῷ προσήκοντα ἰδιοφυῶ ἔθνικὸν βίον, ἐν μὴ ἔχη οὗτος οἰκοθεῖν στοιχεῖα ἱσχυρὰ και ἔμπειρα πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ. Οὐδὲ δύνανται τὰ ἔθνη ἀτιμωρητὶ νὰ παραμαλώσι και νὰ περιορῶσιν ἐκπίπτοντα και καταστρεφόμενα τὰ κρᾶτιστα θεμέλια και στοιχεῖα τῆς ἰδιοφυῶς τὰ κληροδοτηθέντα αὐτοῖς ἀπὸ τῆς ιστορίας. Ὁ νεώτερος ἑλληνικὸς ιστορικὸς βίος δὲν εἶναι οὕτε δύναται νὰ ἦναι ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς ἢ ὁ μεσαιωνικὸς Βυζαντινός· εἶναι βίος ἑλληνικὸς ἔχων πρὸς ὅ,τι παρέλαβε και διέσωσε ζωῆς ἐπιδεκτικὸν ἐκ τῶν δύο μεγάλων ἐκείνου περιόδων και τὸν ἰδιόζοντα αὐτοῦ χαρακτήρα, δύναμιν και πλοῦτον πνευματικὸν. Ἄν ζῆ οὗτος ἐκ τῶν ψυχίων τοῦ παρελθόντος ἑλληνισμοῦ οὕτε τοῦ νεωτέρου εὐρωπαϊκοῦ βίου. Ἐχει ἀρχὴν ιστορικὴν και γένεσιν ἰδιάζουσαν αὐτῷ, ἔχει τὸ μέγα ἔπος και τὴν ἐνδοξον ιστορίαν αὐτοῦ και πολλὰ ἄλλα στοιχεῖα πνευματικὰ και γνωρίσματα ἰδίου ἔθνικοῦ βίου. Ἐν τούτοις δὲ τὸ ἄριστον και κρᾶτιστον, ἢ μετὰ τῆς πίστεως τῶν πατέρων συνδεομένη ἰδέα και συνείδησις τῆς ἔθνικῆς ἐνότητος τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐν τῷ ἠθικῷ θεσμῷ και ταῖς ἑραῖς παρα-

δόσει της μοναρχίας, ήτις ακριβώς κατέστη Ιερά και άγία πολύτιμος έθνική κληρονομία, άφ' ου χρόνου Ιερών στέφανος μαρτυρίου έν καιροίς δοκιμασίας και συμφορών έθνικών περιέβαλεν αυτόν έν τή Ιστορική συνειδήσει του όρθοδοξου έλλησισμού μετά αίγλης Ιστορικής και θρησκευτικής καταστάσεως αυτήν σύμβολον έλλήνισμου. Πολλά βεβαίως είσι τά αίτια, έν έννοειν ή παρούσα γενεά βαθυδηδόν έπιλανθάνεται των Ιερών εκείνων παραδόσεων και κατανατφ μονοουδ πάν τδ μή κατ'έπιράνειαυ μετέχον είτε του αρχαίου έλληνικού είτε του νεωτέρου ήλικού πολιτισμού του ευρωπαϊκού βίου να θεωρη περιττόν και άχρηστον λείψανόν παρελθόντος καταδικασμένου υπό της Ιστορίας. Άλλ' ή κυριωτάτη της τοιαύτης τάσεως αίτια είναι αυτό τδ πνεύμα της παιδεύσεως, ήτις, ώς γίνεται σήμερα, δεν είναι ή χριστιανική εκείνη έλληνική παιδευσίς του παρελθόντος ή απεργαζόμενη τούς παιδευομένους άληθείς όρθοδόξους Έλληνας άνωψούσαι τόν νούν των παιδευομένων εις ύψηλές θρησκευτικές άληθείας και εισδύουσα εις τά άληθή βιάθη της πνευματικής του ανθρώπου φύσεως και παριστάσα αυτή τόν κόσμον τόν ήθικόν, τήν ήθικην τάξιν του κόσμου ώς μέτρον του ανθρώπινου βίου, άλλα παιδευσίς τήν ήλικήν μέλιστα εύδαιμονίαν σκοπούσα, τόν ήλικόν βίον καθωραΐζουσα και τόν άνθρωπον τόν ήλικόν καθιστάσα μέτρον του κόσμου και πάντων των χρημάτων, ώς είδιδασκείν ή πάσαι των σοφιστών ήθική. Έν τοίς λυπηροίς άποτελέσμασι της τοιαύτης τάσεως της παιδεύσεως τδ λυπηρότατον και άπαισιώτατον πάντων είναι ότι ή πίστις των πατέρων, ή θρησκεία και ό θρησκευτικός βίος, αί θρησκευτικά άλήθειαι, τδ κραταιώτατον έρεισμα του πνευματικού βίου, καταπολεμούνται διηνεκώς ούχι υπό έχθροδ βιαίων μόν και όλεθροδ, άλλ' έξωτερικού, φανεροδ και νεκηρυγμένου, προκαλούντος τήν έξωτερικήν των πνευματικών δυνάμεων σύστασιν και αντίδρασιν, άλλα έπιβουλεύονται και καταπολεμούνται λεληθότως υπό πολέμιου ύπούλου και άφανοδ, υπό ποδσχημα μέλιστα οίκειότητος εμφανιζομένου. Ό τοιοούτος έχθρός είναι ή έπιστήμη και ό έπιστημονομομοκδς βίος, όπως νοοούνται ταύτα παρ'

ήμιν έν τή άναφορφ αυτών προς τήν θρησκείαν και καθόλου προς τόν πνευματικόν βίον. «Ουδέποτε ή βία και ή άδικία, έλεγε Φρειδερίκος δ μέγας της Πρωσίας, άπεχθέστερα καθίστανται, είμη όπόταν άσπώνται και διαπράττωνται έν ονόματι του δικαίου και του νομίμου». Τοούτο ακριβώς δύναται να ρηθ ή περι άθείας κηρυττομένης έν ονόματι της έπιστήμης καταπολεμούσης τάς αιώνιους θρησκευτικάς άληθείας και άρνούμενης τόν Θεόν έν τε τφ φυσικφ κόσμω και έν τφ ήθικφ, έν τή Ιστορία. Βεβαίως έν παντι χρόνω, ιδίω δ έν τφ ζώμιν, ό πνευματικός βίος κοινωνίας τινός ύποκύπτει εις τήν επίδρασιν της έπιστήμης και των εκ ταύτης άπορροουσών μεγάλων φυσικών, λογικών και ήθικών άληθειών. Αι μεγάλοι πρόδοι έν τή καθόλου έπιστήμη, αί έντεύθεν άναπτυσόμεναι νέαι φιλοσοφικά θεωρία περι της φύσεως και της ούσίας των όντων, έν γένει τε και έν άναφορφ προς τόν άνθρωπον βίον, φουδαΐζουσαι πολυεσθές τάς σκέψεις και τά διανοήματα των έν τή ανθρωπλή κοινωνία βιοούντων εισδύουσι βαθμηδόν εις τόν Ιστορικόν οργανισμόν των λαών, επιδρῶσιν ισχυρώς επί τήν πνευματικήν κατάστασιν κατά διαφόρους διευθύνσεις του Ιστορικού βίου. Άλλά τά έθνη τά ήγία δια τδν αντιπροσώπων και ήγεμόνων του πνευματικού αυτών βίου άποδεχόμενα τήν πνευματικήν της έπιστήμης αύθραν άγωνίζονται ίνα δι' αυτής ούχι δηλητηριώσωσιν ή δολοφονήσωσιν, άλλ' άναξωρονησωσιν, αναρρώσωσι και έπιρρώσωσι τόν θρησκευτικόν, πολιτικόν και κοινωνικόν βίον. Η ήθικησωφοσύνη και ήθικηέλευθερία άπαλλάττουσα τόν άνθρωπον από του κράτους ή μάλλον από της δουλείας της πνευματικής του έργασμού της δοκησιοσφίας και ήμιμαθείας είσιν άπαραίτητα προς γόνιμον ένέργειαν της έπιστήμης έν τφ πνευματικφ βίω. «Τδ νικην έαυτόν πασών νικων άρίστη» πρέπει να ισχύη ώς μέγας ήθικός νόμος έν τφ έπιστημονικφ βίω. Είς μάτην, λέγει ό μέγας Γερμανός ποιητής και φιλόσοφος Γιοσθε, εις μάτην άγωνίζονται τά έπαντα και άχαλλώτα πνεύματι να φθάσωσιν εις τδ ύψηλόν τέμα της τελειότητος. Περιοριζών μόνον έαυτόν άναδεικνυται ό έπαύων και ό νόμος μόνον δύναται να παρέχη ήμιν τήν έλευθερίαν.» Ό άείμηστος φιλόσο-

φος αυτοκράτωρ της Γερμανίας Φρειδερίκος δ Γ. συμβουλεύων τή Άκαδημαϊκή νεότητι της σοφής Γερμανίας έλεγε ότι, βσον αί μεγάλοι της έπιστήμης πρόδοι νέας τομηροτέρας διακινύουσι τφ προοδευτικφ πνεύματι, τοσούτω έπιτακτικωτέρα καθίσταται ή ανάγκη ήθικής χαλιναγωγίσεως και ήθικου σωφρονισμού του ύπερηφάνου τούτου πνεύματος. Ό μη νοών τάς άληθείας ταύτας καθίστησι τήν έπιστημονικήν κοινωνίαν στάδιον πολέμου ήθικου έπάντων καθ' άπάντων. Η έπιστήμη, έπεν δ μεγαλοφυής Βάκαν, είναι τδ κράτος της διανοίας επί της φύσεως. Άλλ' έντεύθεν ούδόλωσ έκολουθεϊ φυσικώς και λογικώς ότι ή διάνοια ύποτάσσουσα έαυτη τήν φύσιν καθίσταται άπόλυτος αυτής κυρία εις ούδεμίαν ύποκειμένη και ούδεμίαν άναγνωρίζουσα ύπερότεραν άρχην. Ούτω θά εύροθ ή διάνοια έν δειω ή απομονώσει άποχωριζομένη από του άκείρου πνευματικού κόσμου και ύποκύπτουσα αύθις εις τάς τυφλές δυνάμεις καθισταμένης φύσεως τυφλής, ής δθθεν άρχει, και ής έν τούτοις ούτε δημιουργός είναι ούτε τήν άρχην, τδ τέλος και τδ βλον έν γένει γινώσκει, και έμμηδενικωμένη έν τή άπειρία του φυσικού κόσμου ως ραυίς έν τφ άκεανφ. Η φύσις είναι ή χωρίζουσα ήμα και ένούσα γέφυρα μεταξύ του ανθρώπινου πνεύματος και της άρχικής αυτού πηγής και αιτίας, ό δέ μέγιστος σκοπός της έπιστήμης είναι ή δια της εις τδ πνεύμα καθυποτάξεως της φύσεως προσέγγισις της διανοίας προς τήν παραγαγούσαν τήν τε διάνοιαν και τήν φύσιν και δι' άμφοτέρων τούτων άποκαλυπτομένην ύπεροδμίον του παντός άρχην. Ίστε τδ άληθές κράτος της διανοίας επί της φύσεως έξει άποτέλεσμα τήν βασιλείαν του Θεού επί του ανθρώπινου πνεύματος και σύμπαντος του ανθρώπινου βίου. Θρησκεία και έπιστήμη έχουσι ένκατέρα τόν ιδιαιτερον χῶρον και τρόπον ενεργείας, έχουσι δ' άμφοτέραι τδ κοινόν αυτών τέμα και σκοπόν. Η θρησκεία δια της πίστεως έλκει άμέσως και διευθύνει τήν πνευματικήν του ανθρώπου φύσιν και ένέργειαν προς τδ πνευματικόν κέντρον και πηγην παντός είναι και είδέναι, προς τόν Θεόν και προς τδ θάτα ή δέ έπιστήμη ή άληθής ήγει τήν διάνοιαν δια της φύσεως εις

τδ κράτος του λόγου του έν τή φύσει άποκαλυπτομένου και συμπληρουμένη και βοηθουμένη υπό της πίστεως προς τήν άπόλυτον άρχην και ούσίαν του λογικού κόσμου. Τδ φυσικου πνευματικόν τέμα της έπιστήμης είναι ή θρησκεία. Αύτη, καθά έλεγε τις διακροτής θεολόγος (ύπαινισσόμενος τήν γνώστην περι της κυήσεως του φυσικού κόσμου Άρχιμήδειον άρχην) κινεί τήν Γην, ακριβώς διότι έχει άσφαλές σημείον και έρεισμα εκτός της Γης. Ό μέγιστος των φιλοσόφων των νεωτέρων χρόνων και μέγας μεταρροθμιστής της φιλοσοφίας ό δια της κριτικής του καθαροδ νοου άμφισβητήσας Ισχυρώς τδ κύρος και τήν αξίαν πάσης δια της ανθρωπίνης διανοίας έπιχειρουμένης λύσεως των μεγάλων τή φιλοσοφία προβαλλομένων ζητημάτων περι Θεού, άθανασίας και ανθρωπίνης έλευθερίας, τήν πραγματικήν αξίαν του ανθρώπινου πνεύματος εύρίσκει έν τή ήθικη πίστει προς τήν ήθικην τάξιν του κόσμου, δι' ής πίστεως, κατά τόν μέγαν φιλόσοπον, ό ευθροπος καθίσταται πνευματική ούσία ανήκουσα εις κόσμον νοητόν και ύπεραισθητόν και έκκληροδ τόν προορισμόν αυτού έν τή διηνεκεί ήθικη άναπτύξει αυτού. Ό αϊών ήμῶν εικότως εκλήθη αϊών της θετικης περι τήν φύσιν έπιστήμης. Άλλά τοούτο ακριβώς λείπει τδ μέγα ζήτημα εύχερότερον, διότι ούτως άπαλλασσόμενοι από των πολλών και ποικιλωνύμων φιλοσοφικών θεωριών αντιμετωπίζομεν άμέσως τήν σχέσιν της έπιστήμης και των τελικών αυτης συμπερασμάτων προς τάς αιώνιους άρχάς της θρησκείας. Άλλ' ένταύθα άνάγκη πρωτίστη να νοηθ ή έπιστήμη υπό τήν άληθή έννοιαν αυτης οδ μόνον κατά πλάτος, άλλα μέλιστα πάντων κατά βέθος. Είναι άληθές ότι ή μεγάλη εκτασις της δυνάμεως της έπιστήμης, δι' ής εισδύουσα εις έπαντα τόν περι ήμῶς βίον, και ιδίως εις τόν ήλικόν, φαίνεται κινούσα τά πάντα περι ήμῶς και έν τή άπειρία των ύφρων κρύπτει τήν άληθή αυτης ήψιν και φύσιν τοίς έπιπολαίως αυτης άπομέμοις, τδ τοιοούτον, λέγω, μέγεθος του κράτους αυτης συντελεί εις τήν έπιτασιν του έργασμού του ανθρώπου νομιζοντος, ότι ούδέν πλέον εκτός αυτού ύφίσταται πνευματικόν, ούδεμία πηγή σοφίας πλην της ανθρωπίνης δια-

νοίας δεσποζούσης επί της τυφλής φύσεως. Ἄλλ' ὁ εὐσυναιδήτος καὶ ἐλεῦθερος ἐπιστήμων ζητεῖ νὰ νοήσῃ τί τὸ διαρκές καὶ αἰώνιον ἐν μέσῳ πασῶν τῶν ἀλλοιώσεων, τί τὸ ἀθδύπαρκτον καὶ αὐταίτιον τὸ ὑπισθεῖν ἀπέφρων αἰτιατῶν κρυπτόμενον, τίς ὁ δεσμότης ἐνόητος ὁ κωλύων τὴν διάσπασιν τῶν πραγμάτων ἐν μέσῳ τῶν ἀπέφρων ποιητικῶν μερισμῶν καὶ διακρίσεων. Καὶ ἐν τοιαύτῃ ἐρεύνη πείθειται ἡ διανοικτόλογος ὅτι ὑπεράνω πάντων μεταβαλλομένων αἰτίων τοῦ φαινομένου κόσμου ἀνάγκη νὰ ὑπάρχῃ ἕπειρος τις αἰώνια τῶν ὄντων ἐρχῆ καὶ αἰτία, ὅτι ὑπεράνω πάντων τῶν νεκρῶν κινήτων καὶ νόμων δεσπόζει εἰς σφρυγμὸς ζωῆς καὶ ὑπεράνω πάντων τῶν πεπερασμένων σκοπῶν εἰς ἔσχατος αἰώνιος ὑψιστος σκοπὸς πάντων τῶν φαινομένων τοῦ πεπερασμένου κόσμου. Οὕτω δὲ πείθειται ὅτι μόνον τὸ ἀπόλυτον εἶνε τὸ αἰώνιον καὶ τὸ αἰώνιον εἶναι τὸ ἀπόλυτον καὶ τὸ πνεῦμα ἐν οὐδενὶ εὐρίσκει ἄλλῃ ἔρεισμα ἀκλύνητον καὶ ἀνάπυσιν εἰμὴ ἐν τῇ ἀναλλοιώτῳ, αἰώνιῳ, ἀναιτίῳ πάντων αἰτίᾳ καὶ ἀρχῇ. Ἀκριβὲς δὲ μέγα πόρισμα τῶν νεωτέρων καὶ νεωτέρων προόδων τῆς περὶ φύσιν ἐπιστήμης εἶνε ἡ ἐμπέδωσις τῆς πάλαι ὑπὸ σοφῶν κηρυχθείσης ἀληθείας ὅτι ὁ κόσμος εἶνε ἀριθμὸς καὶ μέτρον «μέτρον προελθόν, καθὰ ὁ Ἕλληνας ἔλεγε φιλόσοφος, ἐκ θεοῦ μέτρον τὰ οὐράνια καὶ ἐπίγεια κεκοσμηκότος, ἀρμονία γὰρ τις ἐστὶ καὶ τοῖς ἐπουρανίοις καὶ ἐπίγειοις». «Σύμπεσα ἡ ὑπαρξίς εἶνε ἕπειρος κρᾶτος λόγου» εἶνε τὸ δόγμα τῆς πίστεως τῶν μεγίστων ἀντιπροσώπων τῆς ἐπιστήμης τοῦ αἰῶνος. Καὶ ἀληθῶς ἐξ οἰουδήποτε μέρους καὶ ἐν εἰσέλθῃ ἡ ἐπιστήμη εἰς τὴν τῶν ὄντων ἐρευναν, εἴτε ἐκ τῆς ἀναλύσεως αὐτῆς τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, εἴτε ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ ἡθικοῦ κόσμου, εἴτε ἐκ τῆς περὶ τὴν φύσιν ἱστορίας ἦτοι ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ φυσικοῦ κόσμου, πανταχοῦ ἐμφανίζεται αὐτῇ τὸ μέγα καὶ πραγματικὸν κρᾶτος τοῦ λόγου, τοῦ νοῦ, τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ μέτρου. Πανταχοῦ ὁ κόσμος παρίσταται ὡς κόσμος π ρ α γ μ α τ ι κ ὸς, ὡς θαυμάσιον δηλονότι σύστημα λογικῶν δυνάμεων ἐνεργουσῶν ἐν ἀρμονίᾳ, καὶ ἅπας ὁ κόσμος, ὅτε μακρόκοσμος καὶ ὁ μικροκόσμος, οἱ οὐρανοὶ οἱ διηγούμενοι δόξαν θεοῦ καὶ ἡ γῆ ἡ ποιήσις τῶν χειρῶν αὐτοῦ, τὰ πάντα μετὰ

πάντων ἀπὸ τοῦ μεγίστου μέχρι τοῦ ἐλαχίστου βοῶσι καὶ ἀντηχοῦσι τὴν μυστηριώδη ἱερὰν φωνὴν τὴν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ βήματος τῆς θείας πίστεως καὶ ἀποκαλύψεως μυστηριώδους ἡμῶν ἠχοῦσαν «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεὸν καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲν ὃ γέγονεν». Εἶνε ἀληθὲς ὅτι καὶ ἀλλαχόθεν ἀλλὰ παρ' ἡμῶν μάλιστα δυστυχῶς οὐκ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ φήμης καὶ δόξης ἐπιστημόνων ἐπίεμενοι καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὸ ἀποπειρώμενοι νὰ καταπολεμήσῃ τὰς μεγάλας ταύτας ἀληθείας. Ἄλλ' ἔχουσιν ἄρα οἱ τοιοῦτοι καθάραν συνείδησιν τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἐν τῇ ἐπιστήμῃ θέσεως καὶ ἀξίας αὐτῶν; Ἄνυανται ἄρα γὰρ ἀθροισθῶσι πνευματικῶς περὶ ἑαυτοὺς καὶ εὐρωσιν ἐνόητα ἐν τῷ ἑσωτερικῷ αὐτῶν πνευματικῷ κόσμῳ; Ἄν εἶναι μᾶλλον διεσπασμένοι ἐν ἑαυτοῖς, οὐδαμῶς δυνάμενοι νὰ ὑψωθῶσιν εἰς τὴν αἰώνιον ἐνόητα τῆς ἀληθείας καὶ ἀπολλύμενοι ἐν τῇ ἀπειρῳ διασπορᾷ τῶν ὄντων καὶ τῶν κόσμων ἐν ἑαυτοῖς μεταποιῶντες εἰς χάος, καὶ καθιστάμενοι αὐτοὶ ἄτακτοι στρατιῶται ἐν τῷ σταδίῳ τῶν πνευματικῶν ἀγώνων τῆς ἀνθρωπότητος; Εὐτυχῶς τὸ ὄχι καὶ σπουδαῖον μέρος τῶν ἐπιστημόνων ἡμῶν ταχὺ παρερχόμενον τὸς τοιοῦτους κ ε κ ο ν ι α μ ἔ ν ο υ ς τ ἄ φ ο υ ς τῆς ἐπιστήμης ζητεῖ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐπίρρωσιν ἐν τῇ πίστει τῶν πατέρων καὶ τῇ πρὸς αὐτὴν ἐν ἀρμονίᾳ διατελοῦσῃ ἀληθεῖ ἐπιστήμῃ. Πολλὴ ἡ Ἑλλάς! Πολλοὶ ἐτι εἰσὶν οἱ κατὰ βᾶθος νοοῦντες τὰς ἐν τῇ καθολικῇ συνειδήσει τῆς ἀνθρωπότητος δι' αἰῶνων ὄλων ἐξαγγελιομένης θρησκευτικῆς ἀληθείας καὶ τὸ ἱστορικὸν κρᾶτος τῶν ἀληθειῶν τούτων εὐρίσκοντες πραγματοποιούμενον ἐν τῷ Χριστιανισμῷ, καὶ τούτου τὴν ὑπερφυλῆ, ἀλλὰ πραγματικὴν δυνάμιν ὁρῶντες καὶ θεώμενοι, καὶ θαυμάσια ταύτης γινόμενοι ἐν τῇ νεωτέρῃ ἱστορίᾳ τοῦ ἑλληνισμοῦ τῇ περιστρεφομένῃ πρώτιστα περὶ τοὺς ἡρωϊκοὺς ἀγῶνας τοὺς συναπτομένους περὶ τὴν σημαίαν τῆς πίστεως τῶν πατέρων. Καὶ παρήγορον ἀληθῶς καὶ εὐφροσύνον τὸ θέαμα τῆς εὐσεβοῦς χορείας ἀνδρῶν ἐπιστημόνων προσβυτέρων καὶ νεωτέρων ἰδρυομένων Σύλλογον σκοποῦντα τὴν ἐν εὐσεβείᾳ καὶ πίστει τῶν πατέρων ἀνάπλασιν τοῦ πνευματικοῦ

βίου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Εὐφροσύνον ἐπίσης καὶ ἐνθαρρυντικὸν ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐταίρων καὶ θιασῶν τοῦ Σύλλογου τούτου πληθύνεται ὁσημέραι κρατυνόμενος ἐν τῇ συνειδήσει καὶ τῇ ἐπιγνώσει τοῦ ἡθικοῦ μεγαλείου τοῦ ὑπὸ τοῦ Σύλλογου ἐπιδικουμένου σκοποῦ. Τὸ δὲ πάντων εὐφροσυνώτατον, φαιδρότατον ἔμα καὶ ἐνθαρρυντικώτατον ὅτι τοῦ τοιοῦτου Σύλλογου προστάτης καὶ ἐπιτιμὸς Πρόεδρος καθίσταται ὁ θαλερὸς βλαστὸς καὶ πρωτότοκος τέκνον τῆς Ἑλλάδος, ὁ διάδοχος τοῦ Ἑλληνικοῦ Θρόνου, Ἐκεῖνος, ὅστις διὰ τε τῆς γεννήσεως καὶ διὰ τῆς διανοίας καὶ τοῦ αἰσθηματος, ἐτι δὲ καὶ διὰ τοῦ ὀνόματος, ὅπερ ἡ ἱστορικὴ συνείδησις τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἔδωκεν αὐτῷ, παρίσταται κληρονόμος τσοῦτων ἱερῶν καὶ ἐκλεκτῶν παραδόσεων, σηματοφόρος τῶν μεγάλων ἰδεῶν, ὡς ἐκληροδότησαν ἡρωϊκῶν καὶ μαρτυρικῶν γενεῶν μεγαλοουργήματα, γέννημα τσοῦτων εὐσεβῶν καὶ ἱερῶν πόθων τοῦ παρελθόντος καὶ πάροχος τῆς μεγάλης τοῦ παρόντος παραμυθίας καὶ τῶν χρυσῶν ἐλπίδων τοῦ μέλλοντος. Ὁ μέλλων ὀρθόδοξος βασιλεὺς καὶ ἡγέτης τοῦ Ἑλληνικοῦ βαθείως κατεχόμενος καὶ φωτιζόμενος ὑπὸ τῆς πνευματικῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ συνειδήσεως καὶ διὰ τῶν ἐντεσθεν προτόνων ὑψηλῶν φρονημάτων καὶ αἰσθημάτων ὑψούμενος εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ ἐνόησε βαθείως ὅτι ὁ ἡγεμονεύων τοῦ ἑλληνικοῦ ἐπὶ τῆς μεγάλης πρὸ αἰῶνων ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ κόσμου κεκαραγμένης ἐθνικῆς καὶ βασιλικῆς ὁδοῦ, τῇ διὰ μυρίων ἀκρίτων τοῦ ἀπλέτου φωτός τῆς ἱστορίας ἐν τῇ διανοίᾳ τῶν μεγάλων ἡγετῶν τῶν ἱστορικῶν λαῶν φωτιζομένη ἐνόησεν ὅτι ἐν τῇ θεόδθεν αὐτῷ διανοιγομένη ταύτῃ μεγάλῃ ὁδοῦ πρὸς τῇ ἑλλῆ παρασκευῇ ἁριστοῦ καὶ κάλλιστον ἐφόδιον ἐστὶν ἡ ἐν τῇ πίστει τῶν πατέρων ἡθικὴ κραταίωσις τῶν ἀκολουθούντων αὐτῷ. Καὶ διὰ τοῦτο ἔκρινεν ἄξιον τοῦ διαδόχου τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου νὰ προσδρῶν τῶν ἐπιλαμβανομένων τοῦ ἔργου τῆς ἡθικῆς ἀναπλάσεως καὶ ἐπιρρώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Οἱ ἀοιδιμοὶ τοῦ ἔθνους ἡγῆται, ὄν τὴν μνήμην σημερον ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ μέλλοντος ἡγέτου καὶ βασιλέως γεραίρωμεν ἐνταῦθα, ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς πίστεως ἀγωνισάμενοι τὸν καλὸν ἀγῶνα, αὐτοὶ μὲν τὸν τῆς

δόξης στέφανον ἐκομίσαντο, ἡμῶν δὲ παρέδωκαν πατρίδα ἐλευθέραν. Εἶδε τοῖνυν ὁ μέλλων ἡγεμὼν καὶ στρατηλάτης ὁ ὑπὸ τὴν αὐτὴν σημαίαν μέλλων ποτὲ νὰ καλέσῃ σύμπαν τὸ Ἑλληνικόν, ἵνα συμπληρώσῃ τὸ ἔργον ἐκείνων, ἐμπνεόμενος ἐκ τοῦ ὕψους τῆς ἀθανασίας, ἧς εἰσὶν οὐκίστορες οἱ ἡρωεὶς ἐκεῖνοι, καὶ ἐκ τοῦ πανθῆου τῆς ἱστορίας, ἐν ᾧ διαλάμπουσιν αἱ εἰκῆνες αὐτῶν ἐν τῷ ἀνεσπέρῳ φωτὶ δόξης καὶ ἡθικοῦ μεγαλείου, τὰς ἰδέας ἐκείνων, καὶ ὀπλιζόμενος τε καὶ ὀπλιζῶν τὸν λαὸν αὐτοῦ διὰ τῶν ἡθικῶν ἐκείνων δυνάμεων, δι' ὧν τὰ ἔθνη ἀνορθοῦνται καὶ ἀνυψοῦνται καὶ ἐξικνουῦνται εἰς τὸ ὕψος τῆς ἱστορικῆς αὐτῶν ἀποστολῆς, εἶθε νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν δι' αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τῶν πατέρων τεταγμένον τῷ ἑλληνικῷ λαῷ προορισμόν.

**I. ΣΚΑΛΤΣΟΥΝΗ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ**

Ο ΛΕΛΥΤ ΚΑΙ ΤΟ ΔΑΙΜΟΝΙΟΝ ΤΟΥ ΣΟΚΡΑΤΟΥΣ

Ἀπὸ τοῦ παρελθόντος φύλλου, ὡς εἶδον οἱ ἀναγνώσται τῆς «Ἀναπλάσεως», ἤρξατο ἡ δημοσίευσίς τῶν κατὰ τῆς Σχολῆς τῶν Ψυχῶσεων ἁρθρῶν τοῦ κ. Σκαλτσούνη. Εἶνε περιττὸν νὰ ἐξάραμεν ἡμεῖς τὴν σπουδαιότητα τοῦ δημοσιευθέντος ἥδη πρώτου ἁρθρου ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν: Ἡ Σχολὴ τῶν Ψυχῶσεων καὶ τῶν φρενοπαθειῶν. Ἐν μόνον ἀρκούμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι εἶνε ἀντάξιον τοῦ γράψαντος αὐτό. Ὅτε τὸ ἀνεγινώσκωμεν, γλαφυρόν, σαφές, ἐπιστημονικόν, ἐκκαταμάχητον, μηδὲν ἀποκρύπτει, μηδὲν παραποιεῖ, ἐκθέτει τὰ πράγματα ὡς ἔχουσιν ἐν τῷ κόσμῳ τῆς ἐπιστήμης καὶ θριαμβοῦ διὰ τῆς φιλαληθείας αὐτοῦ ταύτης, μικροῦ δεῖν ἡμνηστεύομεν τὸ βιβλίον τῶν Ψυχῶσεων, ὡς προκαλέσαν διὰ τῆς δημοσιεύσεώς του τὰς Ψυχολογικὰς Μελέτας τοῦ κ. Σκαλτσούνη. Αἱ Μελέται αὐταὶ θὰ δημοσιεύωνται ἐν τῇ «Ἀναπλάσει» κατὰ μῆνα, ἔσονται δὲ 10—15. Ἡ δευτέρα ἐξ αὐτῶν ἐπιγραφομένη ὁ ἄνθρωπος ἐν μέσῳ τῆς κτίσεως, δημοσιευθήσεται ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 1ης Μαΐου. Οἱ δὲ ἀναγνώσται ὡς ἐτοιμασθῶσιν ἔχι πλέον

να την αναγνώσωσιν, ἀλλὰ νὰ τὴν καταβροχθίσωσιν.

Ἐπιπέθῃ δὲ καταχωρίζομεν τὴν ἐπομένῃν σημείωσιν σταλείσαν ἡμῖν παρὰ τοῦ κ. Σκαλτσούνη, ὅπως συνοδεύσῃ τὸ ὄνομα τοῦ ἐν τῇ πρώτῃ Μελέτῃ ἀναφερομένου Lolut, μὴ καταχωρισθεῖσαν δὲ, ἐπειδὴ εἶχεν ἤδη ἀρχίσῃ ἢ ἐκτύπωσιν.

Ἡ σημείωσις ἔχει ὡς ἑξῆς: Lolut: ἱατροῦ, ὑλιστῆς μακρόδης. Ἀμαθέστατος περὶ τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν ἐξέλαβε τὴν λέξιν «δαμνίον» εἰς τὴν σημασίαν τῆς καθωμιλημένης γλώσσης, ἐπ' αὐτῆς δ' ἐστηρίξε καὶ τὴν περὶ παραφροσύνης τοῦ Σωκράτους διαγνώσιν τοῦ Ἀναρίθμητου ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ ἐδημοσιεύθησαν πραγματεῖαι πρὸς ἀναίρεσιν τῆς βλασφημίας τοῦ Lolut δοξασίας. Ἦντο περιγεγραφέναι ἔξιν ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῶν «Ψυχώσεων» μίαν μόνην ἐπισκεψάμενος αὐθεντίαν ἐκ τῶν νεωτέρων καὶ αὐτὴ εἶνε ἡ τοῦ Lolut!

ΤΟ ΕΑΡ

Α.

Ἀσπὴ καὶ μυροβόλος ἡ αἴρα ἐκπιπεί, ὁ ξύαξ τὰ νερά του κυλῆει διαυγῆ, τῆς ἀηθῆτος ὕμνοι ἀκούονται ὡραῖοι, ἐπὶ θαλάσσης χλόης καλύπτεται ἡ γῆ.

Τὰ ἔντομα βορβοῦσιν εἰς τοὺς ἀγροὺς μυρία, αἱ χαλιδόνες ἦλθον καὶ ἔπιανται ἀεὶ, εἰς τοὺς παρῆς λειμῶνας σικριῶσι τὰ ἀρνία, τὸ κῆμα τὴν ἀκτὴν του ἀσπάζεται πρῶν.

Τὰς νόκτας ἡ σελήνη ὡρᾷ ἐξωραΐζει, δὲν κρόκται κλεῖον νέφος τῶν ἀστέρων τὴν αὐγὴν, ὁ νεύτης τὰ πελάγη ἀπόβας διασχίζει, ὡραῖον πάλιν ἔαρ ἀναγεννᾷ τὴν γῆν.

Σφιγρῆ ἡ φύσις πᾶσα, παντοῦ νεότης θάλλει, καὶ ἡ ψυχὴ μου χαίρει, ἐνθουσιᾷ, σικριῶ. Ὁ κόκκος φάλλει θέλει καὶ αὐτὴ νὰ συμπάλλῃ ὁ ξέφυρος ὁμοίως θωπεύων τὰ σπαρτά.

Β.

Τί δ' ἄρα νὰ ἠμῆσαι ἐνθουσιῶν καὶ ψάλλον; Τί; Νὰ ἠμῆσω ἀρα τὸν τάπητα τῆς γῆς; ἢ τὸ ἐδάφος ἴδιον τὸ χαριέντως θάλλον; ἢ τὴν τελήνην, ἥτις προβαίνει φαιταυγῆς;

Τί, λέγω, νὰ ἠμῆσω; τὴν αἰγλήν τῶν ἀστέρων; τὸν βόμβον τῶν ἐντόμων; τῆς αἴρας τὴν πνοήν; ἢ τῶν πετηνῶν τὴν πετῆσιν; τὸ κῆμα τὸ μαρμαρίζον; τοὺς ἄρνας τοὺς σικριῶντας; τὴν θάλλουσαν ζωήν;

Οὐδέν, οὐδέν ἐκ τούτων. Ἐγὼ ἄνω Ἐκεῖνον, ὃς πάντα τὰ ὡραῖα ἐποίησε τῆς γῆς, τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος, τὴν αἴραν καὶ τὸ κῆμα, τὸ κάλλος τῆς παραθέου, τὸ ἄστρον τῆς αὐγῆς.

Ναί, ὅπως πάντα ἔλλιον ἐμὴ Ἐκεῖνον ὅστις ὡς φέγγος ἀνατέλλει εἰς νότον ζοφεράν, ἀναγεννᾷ τὸ ἔθνη, προκύπτει λαοσόφτης, καὶ χορηγεῖ εὐαγγέλιον, ἀνάστασιν, χαρᾶν.

Πρὸ τῆς ματαίας δόξης, πρὸ τέρψους ἀπάσης, πρὸ τοῦ φευδοῦς θεληθέντος τοῦ γόητης χρυσοῦ, Σὲ ἀγαπᾷ, Σὲ ὅστις τοῦ σύμπαντος ἀνάστασις, καὶ νὰ ἠμῶ Σὲ θέλω, ὃ μέγα Ἰησοῦ.

Κ. Α. ΔΙΑΛΕΞΙΣΜΑΣ.

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

Β'.

ΩΣ ΠΡὸΣ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΝ

Ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου κατέστη αἰσθητὴ ἡ ἀνάγκη τῆς μορφώσεως τοῦ κατωτέρου κλήρου. Πρὸς τοῦτο πρὸ πέντε καὶ τεσσαρῶντα ἐτῶν ἐτῶν συνέστη ἡ Ριζάρειος Σχολή, ἀποσκοποῦσα, κατὰ τὴν διαθήκην τοῦ ἀειμνήστου θεμελιωτοῦ αὐτῆς, τὴν παρασκευὴν τῶν μελλόντων νὰ ἀναλάβωσι τὸ ἱερατικὸν σχῆμα καὶ νὰ γένωνται ἱερεῖς. Μὴ δυναμένη δὲ ταύτης μόνης νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν ἀνάγκην ἐκείνην, συνέστησαν κατὰ τὸ 1856 (Ν. ΤΣΖ' τῆς 27 ἴβριου) τρεῖς ἱερατικαὶ Σχολαὶ ἐν Τριπόλει, ἐν Καλαδίᾳ καὶ ἐν Σύμφῳ. Μετὰ δὲ τὴν ἔνωσιν τῆς Ἑπτανήσου συνέστη καὶ ἑτέρα ἐν Κερκύρᾳ, ἥτις ὅμως ἐσχάτως διελύθη.

Κατὰ πόσον ἠνθοκίμησιν καὶ ὑποίους ἀπέφρον καρποὺς καὶ ἐπένη καὶ αὐτὰι, μαρτυρεῖ ἀψευδῶς ἡ κατάστασις ἐν ἣ διακίεται ὁ κατωτέρος κλήρος. Ἄλλ' ὡς ἔχουσι παρ' ἡμῶν τὰ τοῦ κλήρου καὶ ὑπ' οὗς ἕρουν ἐλαττούρησαν καὶ λειτουργοῦσιν αἱ Σχολαὶ αὐταί, ἥτοι ἀρὰ γέ δυνατὸν νὰ ἀνταποκριθῶσιν εἰς τὸν προορισμὸν αὐτῶν; Ἡ ἐπιμελής ἔρευνα καὶ ἡ ἐπισταμένη μελέτη τῶν αἰτίων δι' ἃ πάντα τὰ μέχρι τοῦδε πρὸς ἀνορθῶσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν πραγμάτων ληφθέντα μέτρα δὲν ἐτελεσφόρησαν, ἔσται ἀναμφιβύβως πολὺτιμος ὁδηγὸς πρὸς ἀποτροπὴν μελλούσης ἀποτυχίας τῶν ἡδὴ μελετωμένων.

Ἡ Ριζάρειος, ἥτις ἠδύνατο ὁμολογούμενῶς

ὡς ἐκ τῆς τελειότητος αὐτῆς διοργανώσεως νὰ ἀποβῇ σπουδαῖον μορφωτικόν ἴδρυμα ἐφημερίων ἀναξίαν τοῦ μεγάλου αὐτῶν ἔργου, ἀπέτιχε τέλος τοῦ σκοποῦ αὐτῆς διὰ δύο κυρίως λόγους. Οἱ ἐξ αὐτῆς ἀποφοιτῶντες ἱεροσπουδασταὶ εἶνε πολλῶν νεώτατοι τὴν ἡλικίαν, μέχρις οὗ δὲ φθάσωσιν εἰς τὸ κατώτατον ὅριον τῆς διὰ τὴν χειροτονίαν ἀπαιτουμένης ἡλικίας, ἥτοι μέχρις οὗ γίνωσιν εἰκοσιπενταεταῖς, παραμύπτει πολλῶν μακρὸν διάστημα χρόνου, καθ' ὃ οὗτοι, μηδεμίαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἔχοντες θέσιν, ἀποφοιτοῦσι τὸ ράσον καὶ ἐπιδίδονται εἰς ἄλλα βιοποριστικὰ ἐκπαιδευτικὰ ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς νομίμου ἡλικίας εἶνε ἀδύνατον νὰ παρατήσωσι ταῦτα καὶ νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς τάξεις τοῦ κλήρου, ἔνθα περιμένει αὐτοὺς ἡ πείνα, ἡ ἐπιτακία, ὁ ἔξουτελισμὸς καὶ ἡ ἀθλιότης. Ἐπειδὴ ἀναμφιβόλως ἔτι οἱ αἱ δὴ ποτε καὶ ἂν γένωσιν εἰς τὴν Σχολὴν ταύτην μεταρροθμίσεις οὐδέποτε θὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὸν προορισμὸν τῆς, ἐν ὅσῳ ἐξ ἐνὸς μὲν δὲν ὀρίζεται ἐπαρκῆς μισθοδοσία διὰ τοὺς εἰς προεπιτερούς προχειρίζομένους ἀποφοίτους αὐτῆς, ἐξ ἄλλου δὲ δὲν λαμβάνεται πρόνοια περὶ ἐξευρέσεως τῶν ἐξοικονομούντων τὸ χρονικὸν ἐκεῖνο διάστημα, ὅπερ παρεμπίπτει ἀπὸ τῆς ἀποφοιτήσεως μέχρι τῆς συμπληρώσεως τῆς νομίμου πρὸς χειροτονίαν ἡλικίας.

Ἐὰν εἰς τοὺς δύο τούτους λόγους, τῆς κενουρίας, προσεθῇ καὶ ἡ ὀλιγωρία τῶν κατὰ καιρὸς Κυβερνήσεων, αἵτινες πολλῶν μὲν μερῶν ἔδειξαν φροντίδα περὶ τὴν ἐκλογὴν τοῦ διευθυντοῦ καὶ τοῦ λοιποῦ προσωπικοῦ τῆς Σχολῆς, πάντοτε δὲ ἐθαύρησαν ἀνέλιον τῆς μερίμνης αὐτῶν καὶ ἠδιαφόρησαν ἐπιτελῶς διὰ τὴν ἀκριβῆ τήρησιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν κανονισμῶν τῆς, πρόκειται πάντως οἱ λόγοι ἐκεῖνοι, ἂν ἔνεκα ἡ Σχολὴ αὐτὴ ἐξέκλιπε τελείως τοῦ προορισμοῦ αὐτῆς, καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ αἰετῶν ἴδρυτοῦ τῆς οὐκ ὀρθῶς καταψεύσθη, καὶ παρασκευάσθησαν ἱατροί, δι κ η γ ο ρ ο ι, φιλόλογοι καὶ ἄλλοι ἐπαγγελματικαὶ ἀντὶ νὰ εἰσέλθωσι στοιχεῖα νέα καὶ ἄγνα εἰς τὰς τάξεις τοῦ κλήρου.

Εἰς τοὺς αὐτοὺς λόγους δέον νὰ ζητηθῇ καὶ ἡ λυπηρὰ κατάστασις ἐν ἣ διακίεται καὶ αἱ ἄλλαι ἱερατικαὶ Σχολαὶ ἄλλ' ἐκτὸς τούτων

καὶ ἄλλοι λόγοι εἰς οὗς εἰδικῶς αἱ τελευταῖαι αὐταὶ ἀφείλουσι τὴν ἐντελὴ σχεδὸν ἀποσύνησιν τῶν.

Ἀνύμει τοῦ πρὸς συντήρησιν αὐτῶν νόμου ὀρίσθησαν πρὸς τοῦτο εἰδικοὶ πόροι συνιστάμετοι ἐκ 5 χιλιάδων δραχμῶν κατ' ἔτος προερχομένων ἐκ τόκων διαφόρων κληροδοτημάτων καὶ ἐξ 26 χιλιάδων δραχμῶν, ἧς ὑπεχρεώθησαν νὰ καταβάλλωσιν ἐτησίως αἱ μοναὶ. Ἄλλ' ἐν ᾧ οἱ πόροι οὗτοι μόλις ἐξήρχοντο πρὸς συντήρησιν τῶν Σχολῶν, αἱ μοναὶ, ὧν ἡ περιουσία κατὰ τὸ πλεῖστον χρησιμοποιοῦται ἄλλαχού, πρὸς μισθοδοσίαν τοῦ κλήρου καὶ συντήρησιν τῶν ἱεροσπουδαστηρίων πολλῶν ἠρνήθησαν νὰ καταβάλλωσι τὴν ἐντελὴ ταύτην εἰσφορὰν, δι' ἣ καὶ δίκαι ἠγρέθησαν ἐναντίον αὐτῶν, ἐν ᾧ τὰ Ταμεία τῶν Σχολῶν ἔμεινον κενά, καὶ οἱ μισθοὶ τῶν ἐν αὐταῖς διδασκόντων ἔνεκον ἀφραγίας κατεκρατοῦντο, καὶ τὴν ἀπογοήτευσιν αὐτῶν διαδέχτο τῶν Σχολῶν ἡ πικρὰ λύπη καὶ ἀποσύνησις.

Ἄλλ' ἐν ᾧ οὕτως ἡ ἄλλειψις ἐπαρκῶν χρηματικῶν πόρων ἴσαστο ἔμποδὸν εἰς τὴν ἀποσκοποῦσαν τῶν Σχολῶν λειτουργίαν, ἐξ ἄλλου τὸ ἀπὸ 18 Ὀκτωβρίου 1856 Διάταγμα, τὸ καθορίζον τὰ προσόντα τῶν μελλόντων ἱεροδιδάκτων, παρεκάλυψε οὐκ ὀρθῶς τὴν εἰς αὐτὰς φαίτησιν, καὶ εἰς αὐτοὺς δὲ τοὺς φοιτητάς ἀπέσπειρε τὴν ἀπογοήτευσιν καὶ τὴν ἀποθάρσυνσιν διότι ἀντὶ νὰ περιορισθῇ τὸ πρὸς χειροτονίαν δικαίωμα ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς ἀποφοίτους τῆς ἱερατικῆς Σχολῆς, ἔνα ἐπισχόσῃ τὴν εἰς αὐτὰς συρροήν, ἐπέτρεψε νὰ χειροτονῶνται ἱερεῖς καὶ οἱ φέροντες ἀπολυτήριον Ἑλληνικὸν σχολείου ἀκόμη δὲ καὶ δημοτικῶν! Οὕτω δὲ ἐλάχιστα ὑγῆ στοιχεῖα εἰσῆλθον εἰς τὰς ἱερατικὰς Σχολὰς, διότι ὁ προτιθέμενος νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὰς παρεκάλυπτο ἐξ ἐνὸς μὲν ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῆς μισθοδοσίας καὶ ἐκ τῆς ἀβεβαιότητος τῶν πόρων τῆς συντηρήσεως του ὡς ἐφημερίου, ἐξ ἄλλου δὲ, ὅπερ καὶ φοβερώτερον, συνέχετο ὑπὸ τοῦ ἐλλόγου φόβου ἔτι καὶ ἀποφοιτῶν τῆς σχολῆς δυσκόλως θὰ κατώρθουν νὰ διορισθῇ ἐφημέριος, καθ' ὅσον ἠδύνατο νὰ ἀποκλεισθῇ ἐξ ἄλλων ἐχόντων τὰ προσόντα συνεπεί τῶ ἀνωτέρω Διατάγματος.

Καὶ ἂν μὲν ἔως ἐδῶ περιορίζετο τὸ κενὸν δὲν θὰ ἦτο ἴσως μέγα. Ἀλλὰ τὸ περὶ προσόν-

των έκείνο Διάταγμα δεινώς άνεσχίσθη και κατεστρατηγήθη κατ' έκείνων ολίγους ύπέρ πάντα άλλον έδει να σεβασθώσι και να τηρήσωσιν αυτό.

Και εδρέθησαν άρχιερείς στρατολογήσαντες πρεσβυτέρους έκ της κατωτάτης κοινωνικής ύποστάθμης, άνθρώπους άγγραμμάτους και προβληματικής ήθικής και εδρέθησαν Ιεράρχαι εισαγαγόντες εις τας τάξεις του κλήρου γεωργούς και ποιμένους και άνθρακοπάλας, και παραγκωνίσαντας χάριν αυτών τους άποφοίτους των Ιερατικών Σχολών, ους ήνάγκαζον ούτω να άποφοιτήσωσι το θάσον και να τρέπονται εις άλλα επαγγέλματα προς ίδίαν συντήρησιν! Και ή κατάχρησις έκορυφώθη επί τοσοούτου και το κακόν επί τοσοούτου έδεινώθη, ώστε και ή Κυβέρνησις έλαβε σύντομα κατ' αυτής μέτρα και ή 'Ιερά Σύνοδος δια της ύπ' αριθ. 1700 της 14 Αύγουστου 1878 έγκυκλίου αυτής άσστηρά και δριμύεια κατηνέχθη κατά των Σεβασμιωτάτων.

Υπό τοιούτους θρους και υπό τοιαύτας συνθήκας λειτουργούσαι ήτα Ριζάρειος και αί Ιερατικά Σχολαί ήτο αδύνατον να άποφέρωσι καρπός πλείονας και κρείττονας των θρους άπέδοσαν. Σύστημα δε ριζικής αυτών αναδιοργανώσεως επί των έξης γενικωτέρων βάσεων στηριζόμενον, παρακάμπτει πάσας τας έλλείψεις και τας άτελείας, ως ή πείρα κατέστησε φανερός, και παρέχει έκ των προτέρων πάντα τα έξέργηα της εδδοκιμήσεως αυτού και της προκοπής.

Νπδ.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

— Μισώ, ναλ μισώ την κακίαν των κακών, οικτείρω όμως τούτους, ούχι δε και μισώ.

— Συκοφαντούμενος και διακόμενος ενόησα το ύψος και το παρήγορον των θείων λόγων του Κυρίου μου «Μακάριοι ύταν ονειδίωσιν ύμās και διώξωσι και ειπωσι πέν πονηρὸν ρήμα κατ' ύμῶν ψευδόμενοι έναντι έμοῦ».

— Ως αί φυσικά επιστήμη διδουσι τον λόγον της των πικρῶν φαρμάκων επί του σώματος ενεργείας, ούτως ή εδσέβεια φιλοσοφουσα έξηγει την από των άτυχημάτων προσγινόμενην τη ψυχῃ άφέλειαν.

— Ο φόβος του Θεου πληροί μου άπασαν την καρδίαν, ώστε οὐδ' έλαχίστη εν αυτή θέσις μένει θπας είσχωρήση ο των ανθρώπων φόβος.

— Η προς κοινόν φίλον άγάπη οὐ συσφίγγει τοσοούτον τους άγαπώντας προς άλλήλους θσον το προς κοινόν έχθρὸν μίσος. — Ταλαίπωρος άνθραπότης!

— Ο Θεός δια του τρόπου κατ' ήν διένειμε τον πλοῦτον διδάσκει ήμās ίνα περιφρονώμεν αυτόν.

Κατ' ήν ήμέραν ή δίψα του πλούτου επικρατήσει ήθετο ή ήθική, συνεπώς δε και πᾶσι άρετή από της πολιτείας.

— Οὐδείς χριστιανός δύναται να ζήση εύτυχῶν και επαξίως πολιτευόμενος άν μη κατ' αυτόν έχη τās άγιās Γραφάς και συνεχώς έμμελετᾷ αὐταίς.

(Έκ των του Σαριπόλου).

Η ΑΝΟΡΘΩΣΙΣ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

Τὸ ζήτημα της άνορθώσεως του κλήρου άριμάσε πλέον κατ' ήμίν. Η κοινή συνείδησις συνησθάνθη την άνάγκην αυτήν, αί πολιτικά μερίδες όμοφώνως εν τη Βουλῃ έσύστησαν το κατέπειγον της θεραπειας της, ή Κυβέρνησις διεκήρυξεν ότι θά ύποβάλλη τα προς τοῦτο κατάλληλα νομοσχέδια, και ο βασιλεύς δε άνέγνωρίσε το κατεπειγον της λήψεως των άπαιτουμένων μέτρων.

Βεβαίως είνε λυπηρόν ότι ύπάρχει ζήτημα θπου έπρεπε να ύπάρχη γεγονός, ότι πρόκειται να γείνη δράσις ύπέρ του κλήρου, ενφ έπρεπε μόνον να δρά ο κλήρος ύπέρ των άλλων. Αλλ' οχι έγεινευ έγεινευ, β,τι δε δεν έγεινευ εν τῷ παρελθόντι άνάγκη ύπερτάτη να γείνη εν τῷ μέλλοντι.

Τίς πταίει δι' οτι δεν έγεινευ; έρευνα άνωφελής. Ημείς δεν θ' αναλάβωμεν καθήκον ιστορικό. Δι' ήμās πρακτικόν ενδιαφέρον έχει μόνον το θέμα τοῦτο: τίνας έκείνοι, εξ άν θά προκύψη ή άνορθώσις του κλήρου.

Ανάγκη εν πρώτοις ή πολιτεία να πράξη β,τι άπαραινήτως επιβάλλεται εις αυτήν. Αν δι' άσυγγνώστου άδιαφορίας άφηκε να καταπέση οίκτιρως ο κλήρος κατ' ήμίν, ήδη όφεί-

λει να εξαγνίση έαυτήν δράσα έρωσμένως προς άνόρθωσιν αυτού. Κλήρος έξιος του προορισμού του πρέπει να ήνε κλήρος πεπαιδευμένος ή πολιτεία λοιπόν ως παράσχη προς αυτόν τα προς εκπαίδευσιν μέσα. Κλήρος έξιος του προορισμού του πρέπει να δύναται να ζῆ. Η πολιτεία λοιπόν, με το άξημιώτόν της, ως δάση εις αυτόν τα προς συντήρησιν μέσα. Υπάρχουσι πόροι προωρισμένοι ειδικώς δια το Έκκλησιαστικόν Ταμείον. Τί γίνονται οι πόροι αυτοί; Πᾶσα διαθέσις των εναντίον του προορισμού των είνε κατάχρησις άνίσρος, άτόχηρμα κλοπή και Ιεροσυλία. Τους πόρους αυτός ή πολιτεία όφείλει ν' άποδώση εις την Έκκλησίαν. Καί οχι μόνον τοῦτο όφείλει να πράξη ή πολιτεία εν άνάγκη όφείλει και έκ των ίδίων να εισφέρει οχι μεριμνώσα ύπέρ του κλήρου, αλλά μεριμνώσα ύπέρ έαυτης. Αν ή πολιτεία έχη άνάγκην καλών πολιτών, τους πολιτας αυτούς παρασκευάζουσιν ή ήθική και ή θρησκεία, ήθική δε και θρησκεία είνε νεκρά άνεν κλήρου ζωοποιού και μεμορφωμένου. Όταν δε οι εκκλησιαστικοί πόροι διατιθέμενοι ύπέρ της εκκλησίας άπαλλάττουσι την πολιτείαν πάσης ύπέρ αυτής εισφοράς, πᾶσι τότε άδιαφορία αυτής προς άνόρθωσιν του κλήρου είνε παράλειψις άσύγγνωστος, δι' ήν οὐδέμιαν δύναται να προβάλλη δικαιολογίαν.

Αλλὰ και ή Έκκλησία αυτή όφείλει να πράξη το καθήκον της. Όταν ή κοινωνία λέγη προς τον κλήρον: ε ι ν ε α ν ά γ κ η ν α α ν ο ρ θ ω θ η σ ι: ο κλήρος, συναισθανόμενος την Ιερότητα της άποστολής του, όφείλει ν' άνεγερθῆ και ν' άνακράξη εν Ιερά συγκινήσει: θ α α ν ο ρ θ ω θ ε ι.

Και ή άνορθωσις αυτή πρέπει ν' άρχίση από τοῦδε. Αλλοίμονον άν θελήσωμεν τα πάντα να περιμεινώμεν από τον κλήρον του μέλλοντος. Όταν αυτός θ' άνατείλη εν μέσῳ ήμῶν, ως πράξη το καθήκον του. Αλλὰ και ο ύπάρχων κλήρος, και αυτός όφείλει να πράξη εν τῷ παρόντι το ιδίόν του.

Δεν ελμεθα ούτοπισται και δεν ζητούμεν χιμαίρας. Παρά του κλήρου ήμῶν, ως έχει, ως άφείθη να έχη, δεν άξιοσμεν να φραγῆ δια μιās ύπέροτερος παντός ελαττώματος. Αλλὰ και δεν φρονοῦμεν ότι πρέπει να τον περιβάλωμεν με το άνεύθυνον και το άκαταλόγιστον. Ο κλήρος

έχει και στοιχειώδη καθήκοντα Ιερά και άπαράγραπτα, τα καθήκοντα δε ταῦτα πᾶς άνήκων εις της τάξεις του είνε ύπόχρεος να εύλαβῆται και να τιμᾷ.

Βεβαίως ο άμαθής κληρικὸς δεν δύναται να γείνη, έκτός δια θαύματος, σοφός και περιωρισμένος. Δύναται όμως να έχη βίον όπωσδήποτε Ιεροπρεπή. Αν δεν στηρίξη δια της άρετης του, ως μη σκανδαλίξη τοῦλάχιστον δια των παρεκτροπῶν του. Αν δεν φυλάττη θλους τους θετικούς της Έκκλησίας νόμους, ως μη παραβαίη τοῦλάχιστον τους άπαγορευτικούς αυτής νόμους. Κάθε άλλο επιτρέπεται εις ένα κληρικόν να μη θέλη και να μη δύναται. Αλλὰ τοῦτο κατ' οὐδένα τρόπον. Καί άν δεν θέλη έφ' έαυτοῦ, και άν δεν δύναται άφ' έαυτοῦ, εις τον άρμόδιον Έπίσκοπον άπόκειται δια του κύρους του και της ποιότητος του δικαιοδοσίας να τον κάμη έκόντα έκοντα και να θελήση και να θυνηθῆ, άν θέλη να ήνε κληρικός.

Διδίτι ή έξουσία των επισκόπων είνε έξουσία μεγάλη, Ιερά, σοβαρά, σωτηρία. Οὐδέποτε δε θ' άνορθωθῆ ο κλήρος, θσα μέτρου και άν ληφθῶσιν ύπέρ αυτού, εάν ή επισκοπική έξουσία δεν άγρυπνη άκοίμητος επ' αυτού. Είς άρχιερέυς, άν ήνε τύπος δια τους λαϊκούς, είνε τύπος και δια τους κληρικούς. Με το εύαγγελικόν παράδειγμα του δύναται να τοίς δεικνύη όποιοι πρέπει να ήνε. Εάν τον άκούσωσιν, έχει καλώς. Τιμη εις έκείνον, τιμη εις αυτούς. Αλλ' άν δεν θέλωσι να τον άκούσωσιν, ως τους εξαναγκάση προς τοῦτο. Οχι δια της άθαιρεσίας, αλλά δια του νόμου. Σκανδαλίξει Ιερέυς τις ή διάκονος; Ας τον προσκαλέση και ως τον νουθετήση. Αλλ' έπιμένει μη σεβόμενος τον Ιησοῦν Χριστόν, μη σεβόμενος το αξίωμα του, μη σεβόμενος την Έκκλησίαν, μη σεβόμενος τον Έπίσκοπόν του, μη σεβόμενος χρηστοῦς συναδέλφους του, μη σεβόμενος έαυτόν; Ας τῷ επιβέλλη την προσήκουσαν ποιήν. Διορθώθη δι' αυτής; Κέρδος εις την Έκκλησίαν. Αλλ' έπιμένει εις τα πρῶν; Ας έκκοπή από της Έκκλησίας. Καί πάλιν κέρδος εις την Έκκλησίαν.

Τοιουτοτρόπως ο κλήρος ήμῶν θ' άνορθωθῆ ήφεία και βαθμηδόν, θπας άποδώση β,τι όφείλει εις τās ψυχάς, εις τās οικογενείας, εις την

κοινωνίαν, εἰς τὴν πολιτείαν, εἰς τὴν Ἑκκλησίαν, εἰς τὸν Θεόν.

Πρὸς τὴν ἀνόρθωσιν ταύτην ἄς πράξωμεν βλοῖ β,τι εἰς ἕκαστον ἐπιβάλλεται. Ἡ πολιτεία τὸ ἑαυτῆς, ἡ ἐκπαίδευσις τὸ ἑαυτῆς, ὁ λαὸς τὸ ἑαυτοῦ.

Ἡ πολιτεία ἰδρύουσα σχολὰς διὰ τὸν κλήρον καὶ ἀσφαλιζοῦσα εἰς αὐτὸν τὰ πρὸς συντήρησιν ἢ ἐκπαίδευσιν παρασκευάζουσα κλήρον καὶ ἐπιστήμονα καὶ πιστὸν ἢ ἐκκλησία θέτουσα ἐν ἰσχύι καὶ ἐνεργείᾳ τὸ διέπον αὐτὴν ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον ὁ λαὸς συνιστᾷ εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους καὶ τὰς ἀρχὰς του ἀποτελεσματικῆν ὑπὲρ τοῦ κλήρου μέριμναν καὶ ὑποβοηθῶν τὰς πρὸς ἀνόρθωσιν ἐνεργείας τῶν ἔρχων αὐτοῦ.

Ἄν ταῦτα γένοιτο, ὃ ἀποσεισάμεν τὴν παροῦσαν ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν νάρκην, ἡ ἐκκλησία ἡμῶν θὰ ζῆ, καὶ ἔχει μόνον θὰ ζῆ αὐτῆ, ἀλλὰ καὶ θὰ σκορπίξῃ ἅπαν σφέπει ζωῆς πύρ ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτῆς πυρός.

Οἱ σκεπτικαί, οἱ ἀπιστιόδοχοι, δύνανται νὰ βεβαιώσι μετὰ δυσπιστίας τὴν κεφαλήν. Ἄς τὴν σεβασμὸν ἀκταίρουτες. Καὶ ἡμεῖς ἀκταίρομεν αὐτούς. Οἱ ἄνθρωποι πιάτουσιν ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀνορθοῦνται. Ἐθνη ὀλόκληρα ἐπισσον καὶ ἔθνη ὀλόκληρα ἀνέστησαν. Πῶς; πιστεύσαντα εἰς τὴν ἀνάστασίν των.

Ὁ Ἰησοῦς ἔλεγεν εἰς τὸν παραλυτικόν: Ἐγειρε καὶ ἄρχει. Ἐλεγεν εἰς τὸν νεκρόν: ἀνάστα. Καὶ ἀνίστατο. Καὶ πρὸς τὸν Λάζαρον ἐφώνει: δεῦρο ἔξω. Καὶ ὁ Λάζαρος, τεταρτάτος, ἐξήρχετο ἀπὸ τοῦ μνημείου.

Τοιοῦτοτρόπως ὁ Χριστὸς ἀναζωογονεῖ καὶ τὰς ψυχὰς καὶ τὰς ἐκκλησίας ἐμψυχῶν πνεῦμα ζωῆς εἰς αὐτάς. Καὶ τὴν Ἑκκλησίαν ἡμῶν αὐτὸς δύναται νὰ ἀναστήσῃ. Ἄρκει νὰ τὸν ἐπικαλεσθῶμεν, ἀρκαὶ νὰ τῷ εἰπωμεν, θέλωμεν νὰ δώσῃς ἡμῖν πνεῦμα ζωῆς, ἀρκαὶ νὰ δειξῶμεν ὅτι ἐπιθυμοῦμεν ἀληθῶς τὴν ζωὴν ταύτην καὶ εἰμὲθα ἕξειοι αὐτῆς.

Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο, πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ τοῦ κλήρου, ἀνάγκη, ἐπιναλαμβάνομεν, νὰ πράξῃ ἕκαστος ἡμῶν β,τι εἰς αὐτὸν ἐπιβάλλεται. Ἡ πολιτεία τὸ ἑαυτῆς, ἡ ἐκπαίδευσις τὸ ἑαυτῆς, ἡ Ἑκκλησία τὸ ἑαυ-

τῆς, ὁ λαὸς τὸ ἑαυτοῦ. Ὁ Κύριος ἡμῶν τότε θὰ ἐνισχύσῃ τὰς προσπάθειάς μας καὶ θὰ ἐδωδῶσῃ τὸ ἔργον μας. Αἰεὶ αὐτὸς πράττει πάντοτε τὸ ἑαυτοῦ.

MIXAHΛ I. ΓΑΛΑΝΟΣ.

Ἐντυπώθησαν ἐν ἰδιαιτέρῳ κομψῷ τομιδίῳ τὰ κατὰ τῆς Σχολῆς τῶν Φυσικῶν καὶ τοῦ Ὀλισμοῦ ἄρθρα τοῦ κ. Θεμ. I. Μιχαλοπούλου, ἀπὸ τὸν τίτλον Πρὸς τὰ φυσικὰ φαινόμενα καὶ αἰφυσικαὶ ἐπιστήματι, ὡς ἐκποσάμεθα μυσίαν ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ. Ἀντίτυπα τῆς ἀξιολόγου συγγραφῆς εὐρίσκονται ἐν τῷ Γραφεῖῳ τῆς «Ἀναπλάσεως» καὶ στέλλονται ἀπὸ μ. ἄ. δ. ε. π. πρὸς τοὺς ἀναφορητὰς αὐτῆς ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ μὴ ἀναγνόντες τὰς Φυσικὰς τοῦ κ. Μιχαλοπούλου, γραφῶν κατὰ τρέπον, καθιστῶνται αὐτὸ καὶ ἀνάγνωσμα αὐτοτελές.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ «ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΣ»

Ὁ κ. Αουίξος Ἡλιοῦ τακτικὸν τοῦ Συλλόγου μέλος ἐνηρησθήθη νὰ ἀποστείλῃ εἰς τὴν βιβλιοθήκην δέκα τόμους τῆς ὑπ' αὐτοῦ μεταφρασθείσης Ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας τοῦ Ν. Cousin.

Ὁ κ. Θεόδ. Γωάννου ἐροδιτάνου τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντα ἀγριολογικὰ μνημεῖα.

Ὁ κ. Α. Ἀθανασιάδης τὴν περὶ πνευματισμοῦ καὶ ὕπνωτισμοῦ μελέτην του.

Ἡ διεύθυνσις τῆς «Ἀναπλάσεως των Παίδων» δύο τομῖδια παιδαγωγικῆς βλῆς.

Ὁ κ. Ξενοφῶν Ζήγουρας 1) δύο σώματα (ἐκ 12 τομιδίων ἕκαστον) τῆς ὑπ' αὐτοῦ κατὰ μῆνα ἐκδομένης βιβλιοθήκης τοῦ Ἑλλ. λαοῦ τοῦ ἔτους 1888 2) ἐγχειρίδιον καταστιχογραφίας 3) ἐγχειρίδιον γεωργικῆς 4) τὸν Πρακτικὸν Ὀδηγὸν τῆς Οἰκοδεσποτικῆς 5) τὴν περὶ γενικῆς βιομηχανίας πραγματείαν αὐτοῦ 6) ἐγχειρίδιον οἰκιακῆς Οἰκονομίας καὶ 7) ἀνὰ ἑν ἀντίτυπον ἐκ τῶν δύο αὐτοῦ ἐπιστολάριον.

Τόποις Α. Κολλαράκη καὶ Ν. Τριανταφύλλου. — Κάτωθεν τοῦ Δημαρχείου. —